

VOORLOPIG VERSLAG

No. 4

De vaste Commissie voor Justitie, in welke handen dit wetsontwerp is gesteld, heeft de eer daaromtrent het navolgende te rapporteren.

Algemene beschouwingen

Verhouding tussen dit ontwerp en het in voorbereiding zijnde nieuwe Burgerlijk Wetboek. Alvorens op de inhoud van het wetsontwerp¹⁾ in te gaan, acht de commissie het nodig er op te wijzen, dat de regeling, welke in dit ontwerp is opgenomen, voor het overgrote deel een wijziging van het bestaande Burgerlijk Wetboek inhoudt. Dit doet dadelijk de vraag rijzen, welke de verhouding is tussen de inhoud van dit ontwerp en die van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, waarvoor weliswaar nog geen Regeringsontwerp is ingediend, doch waarvoor het ontwerp van prof. Meijers — voor zover betreft de eerste vier boeken, die ook de materie van het personenrecht omvatten — kort geleden is gepubliceerd.

Vóór de publicatie van het ontwerp-Meijers vroeg de commissie zich af, in hoeverre prof. Meijers bij het ontwerpen van een nieuw Burgerlijk Wetboek zou uitgaan van het wetsontwerp, dat in dit Voorlopig Verslag besproken wordt. Bij de behandeling van de vraagpunten in zake het nieuwe Burgerlijk Wetboek is van de zijde der Regering immers medegedeeld, dat prof. Meijers niet voornemens was bij het ontwerpen van het nieuwe wetboek wijzigingen van betekenis aan te brengen in die bepalingen, welke eerst in de loop van de laatste 25 jaar in het Burgerlijk Wetboek zijn gebracht. Deze beperking ligt voor de hand en de commissie kan zich daarmee in het algemeen verenigen. Het betreft hier evenwel niet wijzigingen, welke reeds zijn aangebracht en van welke aanwezigheid in ons wetboek de ontwerper van het nieuwe wetboek dus kon uitgaan, doch veranderingen, welke nog slechts door de Regering zijn voorgesteld. Of en in welke vorm deze veranderingen het *Staatsblad* zullen bereiken, is nog onzeker. De commissie vroeg zich daarom af, waaraan de ontwerper van het nieuwe Burgerlijk Wetboek zich zou moeten houden. Men zou zich kunnen voorstellen, dat hij bij het ontwerpen van zijn nieuwe wetboek zou uitgaan van de inhoud van dit wetsontwerp. Dan bestond echter de mogelijkheid, dat hij zijn wetboek in belangrijke mate zou moeten omwerken, indien de behandeling van dit ontwerp in de Staten-Generaal mocht leiden tot aanzienlijke wijzigingen in het systeem, dat de Regering bij het indienen van dit ontwerp voor ogen had. Ook was het mogelijk, dat prof. Meijers een geheel nieuw stelsel van bepalingen zou ontwerpen, passende bij hetgeen in zijn wetboek t.a.v. het huwelijksgoederenrecht en de rechtsverhouding tussen echtgenoten in het algemeen zou worden opgenomen, doch afwijkend van de inhoud van het onderhavige wetsontwerp. In het laatste geval zou de Kamer wellicht monnikenwerk doen door dit wetsontwerp aan een nauwkeurige behandeling te onderwerpen, want dan zou het tijdens of na die behandeling hetzij moeten worden ingetrokken in afwachting van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, het-

¹⁾ Met „het wetsontwerp” wordt in dit verslag steeds stuk no. 1430 bedoeld; het ontwerp voor een nieuw B.W. van de hand van prof. Meijers is aangeduid als „ontwerp-Meijers”, terwijl waar sprake is van „Regeringsontwerp” daarmee bedoeld wordt op het nog in te dienen Regeringsontwerp voor het nieuwe B.W., dat zal berusten op het ontwerp-Meijers.

zij ingrijpend moeten worden gewijzigd om het met de overige bepalingen van het nieuwe Burgerlijk Wetboek in overeenstemming te brengen.

Bij de behandeling van de Justitiebegroting voor 1954 heeft de Minister zich nog enigszins vaag over de verhouding tussen dit ontwerp en het nieuwe wetboek moeten uitlaten. De commissie vertrouwt thans een meer concrete mededeling van de Minister hierover te mogen verwachten. Mocht deze inhouden, dat het ontwerp zou moeten worden omgewerkt, ten einde het in overeenstemming te brengen met het nieuwe Burgerlijk Wetboek, dan zou het, zo meent de commissie, van de aard van de aan te brengen wijzigingen afhangen, of het mogelijk zou zijn het ontwerp in zijn gewijzigde vorm af te handelen voordat met de behandeling van het gehele Burgerlijk Wetboek zou worden begonnen. Zouden zeer ingrijpende veranderingen moeten worden aangebracht, dan zou het wellicht de voorkeur verdienen het gehele onderwerp te behandelen te zamen met de overige bepalingen van het nieuwe Burgerlijk Wetboek in zake de verhouding tussen de echtgenoten. De commissie zou dit evenwel betreuren, daar zij een herziening van de bepalingen, welke de gehuwde vrouw handelingsbekwaamheid toekennen, beschouwt als een van de noodzakelijkste veranderingen in ons Burgerlijk recht en zij het wegnemen van de handelingsonbekwaamheid niet gaarne uitgesteld zou zien tot het moment — vermoedelijk nog ver in het verschiet liggend —, waarop het gehele vernieuwde Burgerlijk Wetboek in werking kan treden. De commissie meent dan ook, dat het wenselijk ware met de behandeling van het ontwerp voort te gaan in afwachting van de indiening van het regeringsontwerp. Daarna zou dan, in haar gedachtengang, met de Minister overleg plaats kunnen vinden over de vraag, of de behandeling voortgang behoort te vinden.

Bij dit alles vergat de commissie niet, dat de Kamer door aanneming van de door de Regering voorgestelde antwoorden op de vraagpunten 43 („Het afhankelijk domicilie van de gehuwde vrouw behoort te vervallen”), 45 („Aan de gehuwde vrouw moet volkomen handelingsbekwaamheid worden verleend”) en 46 („De algehele gemeenschap van goederen van het huidige recht moet, behoudens enkele verbeteringen, regel blijven, doch de afwijkingmogelijkheid daarvan moet dusdanig worden geregeld, dat aan reële belangen zoveel mogelijk tegemoet gekomen wordt”) reeds tot op zekere hoogte de hoofdlijnen van de toekomstige regeling in overeenstemming met de Regering heeft vastgesteld. Zowel het onderhavige wetsontwerp als het nieuwe Burgerlijk Wetboek zullen, zo overwoog de commissie, daarmee in overeenstemming moeten zijn.

Inmiddels is de situatie t.o.v. dit wetsontwerp door de publicatie van het ontwerp-Meijers belangrijk verduidelijkt en zij zal nog verder verhelderd worden, zodra het Regeringsontwerp, dat op de basis van het ontwerp-Meijers zal berusten, eveneens openbaar gemaakt zal zijn. Het is de commissie n.l. gebleken, dat het ontwerp-Meijers inderdaad is opgetrokken op de grondslag van de antwoorden op de drie genoemde vraagpunten. Het onderhavige wetsontwerp nu berust eveneens op de drie beginselen, welke in deze antwoorden zijn belichaamd, al is er nog wel het een en ander te zeggen over de vraag, of de gehuwde vrouw krachtens dit wetsontwerp „volkomen” handelingsbekwaamheid verkrijgt. Voorts is het de commissie gebleken, dat er tussen het ontwerp-Meijers en dit wetsontwerp weliswaar op tal van punten verschillen bestaan, doch dat de punten van overeenkomst niettemin talrijk zijn. Het komt haar dan ook voorschijnlijk mogelijk voor, dat de Regering het onderhavige wetsontwerp in belangrijke mate in overeenstemming brengt met het ontwerp-Meijers of eventueel — indien er verschillen mochten bestaan tussen de opvattingen der Regering en die van prof. Meijers — met het te verwachten Regeringsontwerp voor het eerste boek van het nieuwe Burgerlijk Wetboek.

Onder deze omstandigheden heeft de commissie zich afgevraagd, of het zin heeft, dat zij thans nog treedt in een beoordeling van de details van het onderhavige wetsontwerp. Uitgaande van de gedachte, dat dit wetsontwerp veel eerder tot wet verheven zal kunnen worden dan het nieuwe Burgerlijk Wetboek, meent zij deze vraag bevestigend te moeten beantwoorden. De gang van zaken brengt mede, dat de bij dit wets-

ontwerp voorgestelde regeling op het nieuwe Burgerlijk Wetboek vooruitloopt. Daarom is het van veel belang, dat de hier voorgestelde regeling reeds zoveel mogelijk in overeenstemming is met die, welke in het nieuwe Burgerlijk Wetboek zal worden opgenomen. Reeds daarom zal het onvermijdelijk zijn bij de behandeling van dit wetsontwerp voortdurend het oog gericht te houden op het ontwerp-Meijers, al staat natuurlijk nog geenszins vast, dat dit laatste ontwerp onveranderd of zelfs maar weinig veranderd wet zal worden. Wil men evenwel reeds thans een regeling tot stand brengen, waarin de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw wordt erkend — en dit acht de commissie inderdaad wenselijk —, dan zal men er niet aan kunnen ontkomen deze aan te passen aan hetgeen men ziet als de te verwachten ontwikkeling. Alleen op die wijze kan men immers zoveel mogelijk voorkomen, dat er tweemaal een belangrijke verandering in het recht op dit terrein intreedt, waarvan de tweede wellicht slechts enkele jaren na de eerste in werking zou treden. Zulk een dubbele verandering in een tijdvak van enkele jaren zou tot grote verwarring aanleiding geven. De justitiabelen en de rechtspraak zouden zich nog maar nauwelijks aan de nieuwe situatie hebben aangepast voordat deze opnieuw ingrijpend gewijzigd zou worden. Betreft men daarentegen het ontwerp-Meijers, binnenkort gevolgd door het Regeringsontwerp, reeds in de behandeling van het onderhavige ontwerp, zodat de Regering en de Staten-Generaal reeds thans de gelegenheid krijgen zich over de te verwachten definitieve regeling uit te spreken, dan zal de tweede wijziging beperkt kunnen blijven tot een aanpassing van ondergeschikte betekenis.

Hierbij heeft de commissie niet over het hoofd gezien, dat het onderhavige ontwerp onmogelijk geheel aan het ontwerp-Meijers zal kunnen worden aangepast. Dit laatste bevat immers verschillende algemene regelingen, welke niet beperkt zijn tot het gebied, dat door het onderhavige ontwerp bestreken wordt, doch welke niettemin ook op dit terrein haar werking doen gevoelen. Men kan hier o.a. denken aan de mogelijkheid om staande huwelijk alsnog huwelijksvoorwaarden te maken of reeds bestaande te wijzigen. De mogelijkheid daartoe zal ook ten aanzien van de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw van feitelijke invloed kunnen zijn. De commissie zou het daarom van groot belang achten, indien het mogelijk bleek, reeds in het onderhavige wetsontwerp de bevoegdheid, om ook staande huwelijk huwelijksvoorwaarden te maken of te wijzigen, op te nemen. Een ander voorbeeld, waarop te zijner tijd aanpassing aan het ontwerp-Meijers zal moeten geschieden, is de vermelding van „registergoederen” in het ontwerp-Meijers. Zolang dit begrip niet in onze wetgeving in het algemeen is ingevoerd, kan men het moeilijk reeds op het enkele terrein van de bekwaamheid der gehuwde vrouwen toepassen. Men zal in deze en andere gevallen dus moeten streven naar een regeling, welke zich reeds zoveel mogelijk aan de te verwachten blijvende regeling aanpast, doch welke tevens verenigbaar is met de thans nog geldende overblijvende gedeelten van het Burgerlijk Wetboek.

De commissie heeft in het onderstaande derhalve niet alleen aandacht gewijd aan het onderhavige ontwerp, doch tevens aan het ontwerp-Meijers. Verwachtende, dat het Regeringsontwerp in hoofdzaak gelijk zal zijn aan het ontwerp-Meijers, heeft zij het niet nodig geacht het vaststellen van dit verslag op het verschijnen van het Regeringsontwerp te doen wachten; zo nodig zal er in de loop van de verdere behandeling van het onderhavige ontwerp nog alle gelegenheid zijn verschillen tussen het Regeringsontwerp en het ontwerp-Meijers in beschouwing te nemen.

Uitgangspunt van het ontwerp. Het ontwerp gaat er terecht van uit, dat een einde gemaakt moet worden aan de huidige toestand, waarbij de gehuwde vrouw in beginsel als handelingsonbekwaam wordt beschouwd. Met dit uitgangspunt kan de gehele commissie zich ten volle verenigen. Ten onrechte ziet de wetgever tot dusverre de gehuwde vrouw — anders dan de ongetrouwde — niet geheel voor vol aan: rechtens staat zij nog altijd op één lijn met minderjarigen en onder-curatele-gestelden, al maakt de wet gelukkig ten aanzien van de huishoudelijke uit-

gaven een zeer belangrijke uitzondering. Deze uitzondering is evenwel niet principieel als een uitzondering, dus als een partiële erkenning van de handelingsbekwaamheid der vrouw, geformuleerd, doch zij is ingekleed in de vorm van een voor tegenbewijs vatbaar vermoeden, dat de man in het doen van deze uitgaven heeft toegestemd. Het is tijd, zo meent de gehele commissie, dat aan de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw een einde wordt gemaakt. In hoeverre dit ten gevolge moet hebben, dat de vrouw niet alleen haar eigen vermogen, doch ook een tussen haar en haar man bestaande huwelijks-gemeenschap en zelfs het privé-vermogen van haar man kan binden, is een andere vraag, waarop het antwoord niet rechtstreeks uit de erkenning van de handelingsbekwaamheid kan worden afgeleid.

Verscheidene leden der commissie wilden aan het bovenstaande gaarne toevoegen, dat in de achter ons liggende oorslogsjaren, toen duizenden gehuwde vrouwen de taak van de man naast de hare hebben moeten vervullen en dit ook goed hebben gedaan — dat is uit de algemene waardering na de bevrijding wel gebleken — nog eens extra-duidelijk is geworden, hoezeer onze huidige wetgeving op dit punt verouderd en door de ontwikkeling achterhaald is. Nederland zal toch al het laatste van die landen, waarmee wij onze verhoudingen en instellingen gaarne vergelijken, zijn, dat de moderne positie van de vrouw ook in de wet erkent. De bepalingen van de Code Civil, die ten onzent, naast enige bronnen van oud-Germaans recht, de grondslag voor de bestaande wettelijke bepalingen op dit stuk vormen, werden in Frankrijk reeds in 1938 ingrijpend gewijzigd, in Duitsland eveneens in 1938, in het — ten aanzien van de politieke rechten der vrouw zo conservatieve — Zwitserland reeds in 1912, terwijl hier volledigheidshalve moge worden gememoreerd, dat de commissie meent te weten, dat Engeland noch het beginsel van de maritale macht, noch dat van de gehoorzaamheid van de vrouw aan haar man, noch dat van de wettelijke gemeenschap van goederen ooit heeft gekend.

Handelingsbekwaamheid en huwelijksgoederenrecht. Terecht, zo meent de commissie, stelt de Memorie van Toelichting, dat de opheffing van de handelingsbekwaamheid voor de gehuwde vrouw de meest ruime werking zal hebben in de gevallen, waarin de goederen der echtgenoten gescheiden zijn. Ook is het waar, dat voor ongeveer 95 pct. van de echtparen de wettelijke algehele gemeenschap de onderlinge vermogenspositie bepaalt. Toch mag dit niet leiden tot de conclusie, dat het ontwerp slechts voor 5 pct. van de Nederlandse echtparen van betekenis zou zijn. In de eerste plaats bevat het tal van verbeteringen, welke ook gelden voor hen, die in algehele gemeenschap van goederen gehuwd zijn, bij voorbeeld de verplichting, welke aan de behorende echtgenoot wordt opgelegd tot het geven van inlichtingen over het beheer. En in de tweede plaats is het allermintst uitgesloten, dat echtparen, die thans geen gescheiden goederen bezitten, die later zullen verkrijgen, hetzij door erfenis of legaat — wat de huidige wet reeds toelaat —, hetzij door scheiding van goederen, hetgeen eveneens volgens de huidige wet reeds mogelijk is en waarvan de mogelijkheid zeker verruimd dient te worden, hetzij doordat mogelijk wordt gemaakt, dat ook staande huwelijk nog huwelijksvoorwaarden worden gemaakt.

De Minister meent, dat men tegen de voorgestelde regeling, welke niet met een wijziging van het huwelijksgoederenrecht gepaard gaat, het verwijt van halfslachtigheid zou kunnen aanvoeren. De commissie wil dit niet ontkennen. Ongetwijfeld zal de opheffing van de handelingsbekwaamheid der gehuwde vrouw beter tot haar recht komen, wanneer, nevens de door de commissie bepleite wijziging op het stuk van de huwelijksvoorwaarden, nog op andere punten veranderingen worden aangebracht in het huwelijksvermogensrecht. Zij deelt echter de mening der Regering, dat op deze verdere wijzigingen niet gewacht behoeft te worden. Men kan ook naar haar mening zeer wel beginnen met de beoogde opheffing en dan later overwegen, welke wijzigingen in het huwelijksgoederenrecht daarop moeten volgen. Dit laatste zal bij het tot stand komen van het nieuwe Burgerlijk Wetboek in elk geval moeten geschieden.

Principiële wijziging in ons huwelijksgoederenrecht, in die zin, dat het wettelijke systeem van algehele gemeenschap vervalt, zal daarbij echter, naar de commissie meent, niet behoren te worden aangebracht. Bij de behandeling van de vraagpunten in zake het Burgerlijk Wetboek bleek er immers tussen de Regering en de Kamer overeenstemming over te bestaan, dat dit systeem wel verbeterd, doch niet afgeschaft behoort te worden. De aan te brengen verbeteringen kunnen en moeten echter zo ingrijpend zijn, dat daardoor aan de reële bezwaren tegen de huidige regeling der algehele gemeenschap ver gaand tegemoet gekomen wordt. Bovendien acht de commissie het, gelijk zij reeds opmerkte, noodzakelijk, dat de regel, dat staande huwelijk geen huwelijksvoorwaarden meer kunnen worden gemaakt, zodat een eenmaal aangegane algehele gemeenschap gedurende de gehele duur van het huwelijk moet blijven gelden, wordt vervangen door een regeling, welke wijziging van het régime staande huwelijk mogelijk maakt. Dat daarbij waarborgen zullen moeten worden geschapen tegen benadeling van schuldeisers is duidelijk.

Vloeit het beheer van de man automatisch uit de algehele gemeenschap voort? In punt 3 van de Memorie van Toelichting poneert de Minister, dat aan de wettelijke gemeenschap het beheer van de man over die gemeenschap inhaerent is. Met deze stelling kan een deel der commissie zich niet verenigen. Wanneer men erkent, dat de vrouw gelijkwaardig is aan de man, gaat het niet aan zonder enig nader bewijs te stellen, dat de man het beheer moet voeren. En zeker is het dan niet logisch te bepalen, dat de man van zijn recht op beheer zelfs geen afstand mag doen. Weliswaar bepaalt het ontwerp, dat de man zijn vrouw wél een volmacht kan geven om namens hem het beheer te voeren, doch zulk een volmacht is altijd herroepelijk. De hier aan het woord zijnde leden konden niet inzien, waarom aan echtgenoten, die het er over eens mochten zijn, dat het beheer — om welke reden ook — beter door de vrouw dan door de man kan worden gevoerd, verboden zou moeten worden een daartoe strekkende onherroepelijke afspraak te maken.

Een ander deel der commissie had tegen de stelling, dat het beheer van de man over de gemeenschap aan het stelsel der wettelijke gemeenschap inhaerent is, op zich zelf geen bezwaar. Zij komt immers overeen met de feitelijke toestand in de overgrote menigte der huwelijken. De uitspraak is echter in zoverre te absoluut gesteld, dat verzuimd is daarbij rekening te houden met het feit, dat in de praktijk het huishoudelijke gedeelte van de gemeenschap niet door de man, doch door de vrouw beheerd pleegt te worden. De wet erkent dat ook, zij het tot dusverre nog niet ten volle. Voor het overige pleegt evenwel de man het beheer te voeren en de hier aan het woord zijnde leden achten het ook juist, dat de wet daarvan uitgaat. Ook het ontwerp-Meijers doet dit. Maar hieraan moet dadelijk worden toegevoegd, dat de wet tegen misbruik van deze beheersbevoegdheid afdoende waarborgen dient te scheppen. Schept men zulke waarborgen, dan zijn daarmee de belangen van de vrouw ook bij het bestaan van algehele gemeenschap van goederen volkomen beschermd.

Als zodanige waarborgen wilden verscheidene leden der commissie de volgende noemen:

1. Aan de vrouw worde de mogelijkheid gegeven om staande huwelijk op een eenvoudige wijze, b.v. door het afleggen van een verklaring ter griffie van de rechtbank, eenzijdig afstand te doen van de gemeenschap, uiteraard met inachtneming van de belangen der schuldeisers. Na deze afstand zijn dus de echtelieden met uitsluiting van gemeenschap van goederen gehuwd.

2. Scheiding van goederen worde gemakkelijker gemaakt. Thans kan scheiding van goederen eigenlijk eerst plaats vinden, indien het te laat is en de man de goederen der gemeenschap reeds geheel of grotendeels heeft verkocht. De vrouw moet scheiding van goederen reeds kunnen verkrijgen, indien de man zijn plichten als beheerder niet behoortlijk waarneemt of daarvoor gegronde vrees bestaat, althans indien de belangen van het gezin zouden worden of dreigen te worden aangetast.

3. Bij slecht beheer van de man moet niet alleen de mogelijkheid bestaan, dat de vrouw scheiding van goederen verkrijgt, maar ook, dat met behoud van de gemeenschap het beheer daarover aan de vrouw wordt opgedragen.

De eerstbedoelde leden wilden gaarne erkennen, dat deze waarborgen evenzovele verbeteringen in de positie van de in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw zullen betekenen. Niettemin zouden zij aan een systeem, waarbij samenwerking tussen de echtgenoten bij het beheer zou worden voorgeschreven, in beginsel de voorkeur geven boven een stelsel, dat het beheer in principe aan één der echtgenoten opdraagt. Zij erkennen evenwel, dat aan een verplichting tot samenwerking in de praktijk grote bezwaren verbonden zouden zijn, al is de wetgever reeds vroeger over deze bezwaren heengestapt, waar het de huurkoop betreft. Zij waren dan ook geneigd zich bij een regeling, welke het beheer over de gemeenschap in beginsel aan de man blijft geven, mits omgeven met deugdelijke waarborgen tegen misbruik, neer te leggen. De bepaling, dat de man van zijn beheersrecht geen afstand mag doen, zou dan echter moeten vervallen. Daarvoor is te meer reden, nu ook het wetsontwerp mogelijk maakt, dat hem deze bevoegdheid door de rechter wordt ontnomen. Indien men hem dit recht wel mag ontnemen, waarom zou hij het dan niet vrijwillig mogen prijsgeven? Uiteraard zullen derden moeten weten wie bevoegd is de gemeenschap te verbinden. Dit kan men echter bevredigend regelen door een of andere vorm van publicatie.

Wanneer men nu de regeling van het ontwerp en de hier geuite wensen vergelijkt met het ontwerp-Meijers, dan blijken er ten aanzien van het beheer van de gemeenschap tussen de beide ontwerpen allerlei verschillen te bestaan. Weliswaar gaat ook het ontwerp-Meijers er van uit, dat de man in beginsel het beheer over de gemeenschap (artikel 1.7.2.1 spreekt van „bestuur over de goederen der gemeenschap“) heeft, doch het voegt hieraan dadelijk toe, dat het bestuur over bepaalde goederen aan de vrouw toekomt en het gaat daarin verder dan het onderhavige wetsontwerp. Anderzijds maakt het ontwerp-Meijers, anders dan het wetsontwerp, niet mogelijk, dat de rechter het beheer aan de vrouw opdraagt, indien de man nalatig blijft inlichtingen over het beheer te geven of in ernstige mate zijn verplichtingen omtrent het beheer heeft verwaarloosd. In zijn toelichting zegt prof. Meijers daaromtrent (blz. 69), dat zodanige niet steeds voor derden gemakkelijk te constateren wisseling in het bestuur zoveel mogelijk voorkomen moet worden; toont de man zich onbekwaam of ongeschikt om het bestuur te voeren, verkwt hij de goederen of komt hij in ernstige mate verplichtingen betreffende het bestuur niet na, dan is de opheffing der gemeenschap daartoe het geëigende middel. Wat de mogelijkheid van afwijking van de wettelijke regeling van het beheer (bestuur) betreft, komen de beide ontwerpen, wanneer de commissie het goed ziet, op hetzelfde neer: beide verbieden afwijking.

Het komt de commissie voor, dat ten aanzien van de opsomming van de goederen, waarover de vrouw — als uitzondering op de algemene regel — het beheer (bestuur) heeft, het ontwerp-Meijers de voorkeur verdient.

Of het beter is uit te sluiten, dat de rechter het beheer aan de vrouw kan opdragen, indien de man slecht beheert, betwijfelt de commissie. Het is waar, dat derden deze wisseling in het beheer niet gemakkelijk kunnen kennen, maar men zou haar toch in een voor iedereen toegankelijk register kunnen inschrijven. Wel ziet de commissie als een moeilijkheid, dat de reeds bestaande registers van huwelijksvoorwaarden niet bestemd zijn om daarin ook de opdracht van beheer aan de vrouw in te schrijven, doch ook dit bezwaar lijkt haar niet van overwegende aard; door invoering van een centraal register moet het mogelijk zijn hierin te voorzien. Tegenover de bezwaren staat het voordeel, dat slecht beheer van de man niet altijd zou behoeven te leiden tot opheffing van de gemeenschap. Wanneer men er van uitgaat, dat de gehele gemeenschap van goederen regel behoort te zijn, sluit een bepaling, die het mogelijk maakt om deze gemeenschap te doen voortbestaan ook bij slecht beheer van de man, daarbij beter aan dan een regeling, waarbij in bepaalde gevallen de vrouw, wil zij haar belangen beveiligen, dwingt de

gemeenschap te doen beëindigen. De commissie is hieromtrent nog niet tot een definitieve conclusie gekomen; zij zal gaarne het oordeel van de Regering vernemen.

Ten aanzien van de mogelijkheid tot afwijking van de wettelijke regeling voerden de leden, die hierboven het eerst aan het woord waren, tegen het ontwerp-Meijers dezelfde bedenkingen aan als tegen het onderhavige wetsontwerp. Vermoedelijk had prof. Meijers ook tegen de mogelijkheid van vrijwillige afstand van het beheer door de man het bezwaar, dat derden daarvan niet gemakkelijk op de hoogte kunnen zijn. Deze leden meenden evenwel, dat men ook hieraan door inschrijving in een openbaar register tegemoet zou kunnen komen. Zij achtten het niet nodig en niet wenselijk, dat de wet de man een zo exclusief recht op beheer toekent, dat hij daarvan geen afstand zou kunnen doen. Het is bepaald niet nodig de man in dit opzicht tegen de vrouw te beschermen.

De overige leden meenden, dat men deze bepaling niet moet opvatten als een ter bescherming van de man, doch eerder als een ter bescherming van derden. Dezen zullen nu immers — behoudens bij afwezigheid van de man of bij onmogelijkheid, dat hij zich uitsprekt — altijd weten, door wiens handelingen de gemeenschap wordt gebonden. Niettemin betwijfelden ook deze leden, of deze bepaling wel onmisbaar is. Zij zagen daarin wel praktische voordelen voor derden, doch op zich zelf genomen achtten ook zij het geenszins vanzelfsprekend, dat de man geen afstand van het beheer zou mogen doen ten behoeve van de vrouw.

Er zijn tussen het onderhavige wetsontwerp en het ontwerp-Meijers nog andere dan de genoemde verschillen met betrekking tot het beheer van de gemeenschap. Daarop zal bij de bespreking van de artikelen worden teruggekomen.

Gehoorzaamheid; hoofd der echtvereniging. Zowel het wetsontwerp als het ontwerp-Meijers schrappen niet alleen de bepaling, dat de vrouw haar man gehoorzaamheid verschuldigd is, doch ook die, welke inhoudt, dat de man het hoofd van de echtvereniging is. Wat de formele kant betreft, is er in zoverre enig verschil, dat het wetsontwerp strekt tot wijziging van het bestaande Burgerlijk Wetboek, i.e. tot het doen vervallen van bepalingen daaruit, terwijl het ontwerp-Meijers een geheel nieuwe regeling bevat, waarin de bewuste bepalingen niet meer voorkomen. Ook het wetsontwerp is evenwel zo geredigeerd, dat, wil de Kamer de bedoelde bepalingen behouden, zij niet kan volstaan met artikelen van het wetsontwerp te verwerpen, doch indiening van amendementen nodig is.

De gehele commissie kan zich volkomen verenigen met de voorgestelde schrapping van de bepaling, welke de vrouw verplicht tot gehoorzaamheid aan haar man. Zij acht deze gehoorzaamheid niet alleen uit de tijd, maar zij meent ook, dat vermelding hiervan in de wet — zelfs als men deze verplichting in beginsel zou erkennen — geen zin heeft, daar de wet op de niet-nakoming hiervan geen sanctie stelt en er ook geen sanctie op zou kunnen stellen. Niemand zal toch willen beweren, dat het niet gehoorzamen door de vrouw aan de man een „buitensporigheid“ zou zijn en tot scheiding van tafel en bed zou kunnen leiden. Ook als inleiding tot verdere wetsbepalingen heeft het voorschift geen enkele zin. Wel geeft de wet in bepaalde gevallen aan de man de bevoegdheid om beslissingen te nemen en moet de vrouw zich daarbij — behoudens bij duidelijk misbruik — neerleggen, maar dit is geenszins een uitvloeisel van een beginsel van gehoorzaamheid van de vrouw aan de man.

Van verschillende zijden voegde men hieraan nog toe — en dit achtte men zelfs het voornaamste argument voor de schrapping van de gehoorzaamheidsplicht —, dat men deze plicht ook niet gebaseerd achtte op de Christelijke godsdienst.

Ten aanzien van de bepaling, dat de man het hoofd der echtvereniging is, bestond daarentegen bij de commissie geen eenstemmigheid. Wel waren al haar leden het er over eens, dat het ook hier een „nudum praeceptum“ betreft, waarop geen sancties staan, noch kunnen staan. Daarentegen zou men naar de mening van enkele leden wel kunnen volhouden, dat de bepaling een inleiding vormt tot verschillende andere bepalingen,

welke de man beslissende bevoegdheden toekennen, zowel t.a.v. het beheer der gemeenschap als t.a.v. de ouderlijke macht. Belangrijker echter achtten deze leden — en hierbij sloten ook enige andere leden der commissie zich aan —, dat uit de schrapping van deze bepaling verkeerde conclusies zouden kunnen worden getrokken. Indien het bestaande wetboek hierover zweeg, zouden zij er generlei behoefte aan hebben de bepaling daarin voor het eerst op te nemen. Nu zij daarin evenwel reeds voorkomt, zou men uit het doen vervallen conclusies kunnen trekken, welke deze leden niet voor hun rekening zouden willen nemen.

De overige leden der commissie konden deze opvatting geenszins delen. Dat de man het hoofd der echtvereniging is, enkel zij een overbodige bepaling, welke schrapping geen enkel verschil kan maken in de interpretatie van enig ander voorschrift van het Burgerlijk Wetboek. Zowel uit het wetsontwerp als uit het ontwerp-Meijers blijkt duidelijk, dat in bepaalde gevallen de man bevoegd is om beslissingen te nemen t.a.v. het beheer der gemeenschap en t.a.v. de uitoefening van de ouderlijke macht. Deze bevoegdheid vloeit voort uit artikelen, waarin zij met zoveel woorden is neergelegd. Als inleiding daartoe is de bepaling omtrent het hoofdschap van de echtvereniging volstrekt onnodig, want zij geeft de man geen enkele uitbreiding van de bevoegdheden, welke hij reeds heeft ingevolge die andere bepalingen. En schrapping van de bewuste bepaling kan aan de bedoelde bevoegdheden niets afdoen. Hoe men uit die schrapping verkeerde conclusies zou kunnen trekken, konden de hier aan het woord zijnde leden dan ook niet inzien.

In hoeverre bindt de vrouw de gemeenschap? Hierboven heeft de commissie reeds uiteengezet, dat zij zich kan verenigen met de opdracht van het beheer over de gemeenschap aan de man, zij het dat niet al haar leden dit met enthousiasme deden. Uit dit systeem, dat ook in hoofdzaak het stelsel van het ontwerp-Meijers is, vloeit, naar het de commissie voorkomt, logisch voort, dat de vrouw in het algemeen de gemeenschap niet kan binden. In het bijzonder prof. Meijers heeft in zijn inleiding (blz. 61) duidelijk uiteengezet, dat men de gemeenschap niet door beide echtgenoten gelijkelijk kan laten binden zonder onoverkomelijke moeilijkheden te veroorzaken. Ook wanneer men de handelingsbekwaamheid van de vrouw volledig erkent, zal men dus moeten blijven onderscheiden tussen handelingen van de vrouw, waardoor de gemeenschap wél gebonden wordt, en handelingen, waaraan dit gevolg niet verbonden is.

In dit verband lijkt het de commissie van belang de aandacht te vestigen op de volgende redenering.

In de huidige toestand is de vrouw handelingsonbekwaam. Zij bindt dus de gemeenschap door haar handelingen in het algemeen niet. De man, als beheerder van de gemeenschap, heeft de bevoegdheid de nietigheid van haar handelingen in te roepen. Krachtens het wetsontwerp wordt de vrouw in beginsel handelingsbekwaam; de man kan de nietigheid van haar handelingen niet meer inroepen. Toch zal door haar handelingen in het algemeen de gemeenschap ook voortaan niet gebonden worden. De vrouw wordt daardoor echter wel in haar eigen vermogen gebonden, doch in de meeste gevallen heeft zij geen eigen vermogen. De vraag rijst nu, of de positie van de vrouw door deze wijziging sterker dan wel zwakker wordt. Er is wel beweerd, dat leveranciers minder gemakkelijk aan de handelingsbekwame vrouw op krediet zullen leveren, wetende, dat zij geen verhaal hebben op de gemeenschap, dan aan de handelingsonbekwame vrouw, wetende, dat de man de nietigheid van haar handeling kan inroepen. Men redeneert dan, dat de man blijkens de praktijk bijna nooit deze nietigheid inroept, terwijl men verwacht, dat in de toekomst de man er eerder toe zal overgaan betaling van de schuld van de vrouw te weigeren met een beroep op de omstandigheid, dat de gemeenschap daardoor niet gebonden is.

De commissie heeft dit bezwaar overwogen. Zij acht het echter niet doorslaggevend. Indien ook thans de man slechts uiterst zelden een beroep doet op de nietigheid van de handelingen der vrouw, mag men verwachten, dat hij in de toekomst even zelden betaling zal weigeren, omdat de gemeenschap niet gebon-

den is. Dat het krediet van de vrouw achteruit zal gaan, acht de commissie dan ook niet aannemelijk. Mocht de man een enkele maal wél weigeren te betalen, dan rijst evenwel de vraag, tot wiens vermogen de door de vrouw verkregen activa behoren. Zijn de echtgenoten in gemeenschap van goederen gehuwd, dan doet zich een zekere moeilijkheid voor. Immers, alle activa, welke tijdens het huwelijk worden verkregen, behoren ingevolge het wetsontwerp tot de huwelijksgemeenschap; de schuld, door de vrouw aangegaan, daarentegen niet. Deze situatie lijkt moeilijk te aanvaarden, doch zij zal in de praktijk doorgaans gemakkelijk op te lossen zijn. In de meeste gevallen toch zal men mogen aannemen, dat de man de overeenkomst stilzwijgend heeft goedgekeurd en dan is de gemeenschap gebonden. Kan men dit een enkele maal niet aannemen, dan zal in vele gevallen de gemeenschap toch door de handeling van de vrouw (aankoop van een bijzonder meubel bijv., die niet tot de gewone en dagelijkse uitgaven voor de huishouding behoort) gebaat zijn. Men mag dan, naar de commissie meent, de gemeenschap ook gebonden achten tot het bedrag, waarvoor zij gebaat is. Kan de man de aangekochte goederen nog teruggeven, dan zal hij daarmee kunnen volstaan. Kan hij dat niet, dan zal hij de waarde daarvan, welke aan de gemeenschap ten goede gekomen is, moeten teruggeven. Slechts indien de gemeenschap in het geheel niet gebaat is (bijv. indien de vrouw de aangekochte goederen aan derden geschonken heeft) en indien de man ook niet geacht kan worden de overeenkomst stilzwijgend te hebben goedgekeurd, blijft er een schuld van de vrouw bestaan, waarvoor de schuldeiser in het geheel geen verhaal op de gemeenschap heeft. Hij zal dan, indien en zolang de vrouw geen buiten de gemeenschap vallende goederen heeft, in het geheel geen verhaal hebben voor zijn vordering. Maar dit is dan toch ook zijn eigen schuld, want hij had kunnen weten, dat hij deze kans liep, en hij had zich daartegen kunnen wapenen door medewerking van de man aan de overeenkomst te eisen. Erkend moet worden, dat de vrouw dientengevolge in bepaalde gevallen in feite van haar nieuwverworven handelingsbekwaamheid niet ten volle zal kunnen profiteren. Dit is echter inhaerent aan het systeem, waarvan en het wetsontwerp en het ontwerp-Meijers uitgaan, dat alleen de man over het algemeen de gemeenschap kan verbinden.

De commissie zal het op prijs stellen te mogen vernemen of de Regering haar inzicht in deze deelt. Ook zal zij gaarne overwogen zien of het geen aanbeveling verdient de regel, dat de gemeenschap in elk geval gebonden is tot het bedrag, waarvoor zij is gebaat, in de wet neer te leggen. Men kan zich afvragen of dit niet volgt uit een algemeen beginsel van ons recht, dat degene, te wiens bate een overeenkomst gestrekt heeft, welke niet door hem is aangegaan, daardoor niettemin gebonden is voor zover hij gebaat is. Voorbeelden daarvan zou men o.a. kunnen vinden in de artikelen 1487 en 1681 B.W. Een overeenkomstige bepaling vindt men ook in artikel 179b van het wetsontwerp. Anderzijds zou men ook kunnen redeneren, dat deze bepalingen op zich zelf staan en dat de regel alleen geldt voor die gevallen, waarin hij uitdrukkelijk in de wet is neergelegd. Is deze laatste opvatting de juiste, dan zou ook hier een uitdrukkelijke wetsbepaling op haar plaats zijn. Is eenmaal het nieuwe B.W. tot stand gekomen, dan zal men waarschijnlijk mogen aannemen, dat het hier bedoelde geval kan worden opgelost met behulp van de algemene actie wegens ongerechtvaardigde verrijking, welke immers ingevolge conclusie 18, door de Tweede Kamer aangenomen naar aanleiding van het desbetreffende vraagpunt, in het Burgerlijk Wetboek zal worden erkend. Zolang dat niet geschied is, kan men echter betwijfelen of zulk een algemene verrijkingactie in het Nederlandse recht reeds bestaat.

Dat de gemeenschap gebonden wordt ook door een stilzwijgende goedkeuring van de man acht de commissie vanzelfsprekend; het is bovendien in artikel 176 van het ontwerp, lid 1, onder 2°, vastgelegd.

Verscheidene leden van de commissie betwijfelden of de invoering van de handelingsbekwaamheid van de in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw in het wetsontwerp wel

voldoende was doordacht en of nog niet te veel op de oude begrippen en op het oude stelsel was voortgebouwd.

Zij wezen daarbij op de vanouds in ons recht bestaande regeling der zaakwaarneming. Indien een in algehele gemeenschap van goederen gehuwde man verplicht is om een willekeurige derde, die als waarnemer van zijn zaken, dus als waarnemer van de zaken der gemeenschap, is opgetreden, schadeloos te stellen wegens alle persoonlijke door die derde aangegane verbintenissen en tevens verplicht is om aan die derde alle nuttige of noodzakelijke uitgaven te vergoeden, dan is niet in te zien waarom niet zeker die zelfde verplichtingen zouden bestaan tegenover zijn eigen vrouw, die als waarnemster van de belangen der gemeenschap optreedt.

Een bepaling als die van artikel 164 van het ontwerp achtten deze leden slechts een overblijfsel uit de tijd van de handelingsonbekwaamheid der gehuwde vrouw en daarom bepaaldelijk overbodig, immers niet aangepast aan de bestaande regeling der zaakwaarneming. De waarneming van de belangen der „huishouding” is zelfs veel beperkter dan de waarneming van de belangen der gemeenschap. Ook in het laatste geval behoort de gemeenschap, dus de man, gebonden te zijn. Het ontwerp schijnt zodanige gebondenheid wel te willen blijkens artikel 176, 5°, krachtens welke bepaling immers tot de gemeenschap behoren alle schulden der echtgenoten uit de wet ontstaan, tot welke schulden ook die uit zaakwaarneming behoren. Die gebondenheid schijnt echter vanzelfsprekend, indien de regeling der zaakwaarneming op overeenkomstige wijze wordt toegepast, zodat de gebondenheid door wetsduiding in artikel 176, 5°, achterwege kan blijven.

De leden hier aan het woord zagen een belangrijke vereenvoudiging van het vóórliggende wetsontwerp, indien de regeling der handelingsbekwaamheid van de in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw zou worden geënt op de in ons recht gewortelde regeling der zaakwaarneming. Dit zou kunnen leiden tot opneming van de bepaling, dat de gemeenschap, dus de man als bestuurder van die gemeenschap, steeds is gebonden, indien de belangen van de gemeenschap en van het gezin door de vrouw behoorlijk zijn waargenomen.

Hetzelfde zou behoren te gelden voor de met uitsluiting van gemeenschap van goederen gehuwde echtelieden. Voor de gemeenschappelijke en de gezinsuitgaven behoren beide echtelieden gelijkelijk te zijn verbonden, ongeacht wie de handeling heeft verricht, zowel in als buiten gemeenschap.

In dit verband achtten deze leden voorts de bepaling van artikel 179, tweede lid, van het ontwerp overbodig. Het is toch vanzelfsprekend, dat een in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw de van haar zijde in de gemeenschap vallende vruchten en inkomsten beheert en daarover beschikt. Ieder zal dit moeten aanmerken als een behoorlijke waarneming van de belangen der gemeenschap.

Is de wederkerigheid in het ontwerp voldoende in het oog gehouden? Verscheidene leden der commissie meenden, dat, indien men aanvaardt, dat het beheer van de huwelijksgemeenschap voor het grootste gedeelte in de regel door de man moet geschieden, het wetsontwerp voor het overige toch zoveel mogelijk moet uitgaan van het beginsel van wederkerigheid tussen man en vrouw. Wat dit betreft, waren zij echter door het wetsontwerp teleurgesteld. Nog altijd beheerst, zo meenden zij, een zeker wantrouwen tegen de vrouw de voorgestelde wettelijke regeling. Zij voegden daaraan echter dadelijk toe, dat het ontwerp-Meijers op sommige punten een betere geest ademt.

Ter adstructie van hun teleurstelling wezen deze leden op de volgende punten:

1. Partijen kunnen niet afwijken van de regel, dat de man het beheer over de gemeenschap voert. Een motivering hiervan ontbreekt. Ook het ontwerp-Meijers laat dit niet toe, doch dit ontwerp geeft daarvoor althans een zuiver praktische reden, al is, achten deze leden, die reden niet doorslaggevend. Dit punt is hierboven reeds besproken.

2. De man zal de gemeenschappelijke woonplaats blijven bepalen. In het ontwerp-Meijers zijn op deze regel gelukkig

enkele uitzonderingen gemaakt (artikel 1.6.3), waarvan de voornaamste is, dat de vrouw de woonplaats bepaalt, wanneer uitsluitend of hoofdzakelijk door haar arbeid in de behoeften van het gezin wordt voorzien, terwijl daarin verder een beroep op de rechter mogelijk wordt gemaakt, indien het besluit van de man ernstige gevaren voor de zedelijke of geestelijke belangen van gezinsleden of voor hun gezondheid oplevert. Deze leden achtten een en ander reeds belangrijke verbeteringen. Nog juister zouden zij het evenwel achten, indien de wet de bepaling van de woonplaats geheel aan de onderlinge afspraak van partijen overliet met mogelijkheid van beslissing door de rechter, indien partijen niet tot overeenstemming mochten komen, zonder dat de wet van een voorkeur voor de beslissing van de man blijk gaf.

3. Het wetsontwerp schrijft aan de vrouw nog altijd voor, dat zij over haar eigen verdiensten slechts ten behoeve van het gezin mag beschikken, terwijl de man in de besteding van zijn inkomsten geheel vrijgelaten wordt. Gelukkig heeft het ontwerp-Meijers deze beperking van de bestedingsvrijheid der vrouw laten vervallen. De maker van het onderhavige ontwerp scheen echter nog steeds minder vertrouwen te hebben in de vrouw dan in de man.

4. Krachtens het bestaande artikel 185 kan de man na ontbinding van de gemeenschap voor de gehele schulden der gemeenschap worden aangesproken, doch hij heeft dan verhaal op de vrouw voor de helft daarvan. Het ontwerp voegt daaraan een bepaling toe, welke haar voor het geheel aansprakelijk maakt voor de schulden, die zij mocht hebben aangegaan in een periode, toen zij het beheer van de gemeenschap voerde. Daarbij ontbreekt echter een voorschrift, dat zij voor de helft verhaal mag nemen op de man. Waarom deze ongelijkheid? Ook hier is het ontwerp-Meijers juister (artikel 1.7.3.6. geeft aan beide partijen verhaal voor de helft op de andere partij).

5. Tot dusverre wordt de man geacht zijn bewilliging te geven voor het aangaan van huishoudelijke overeenkomsten door de vrouw en voor het door haar sluiten van arbeidsovereenkomsten en uitoefenen van een beroep of bedrijf. Het wetsontwerp brengt hierin in zoverre verbetering, dat het de vrouw voor het aangaan van overeenkomsten betreffende de huishouding niet meer van deze veronderstelde bewilliging — welke kan worden ingetrokken! — afhankelijk maakt. Wel zal de man de rechter kunnen verzoeken, hem te machtigen om bekend te maken, dat hij niet langer verbonden wenst te worden. Dit is reeds een verbetering. Er blijft echter een onderscheid bestaan — naar de mening van deze leden een ongemotiveerd onderscheid — tussen de positie van de vrouw en die van de man. Als de man de gemeenschapsgoederen verkwist, kan de vrouw wel scheiding van goederen vragen, doch zij kan niet, met behoud van de gemeenschap, bekendmaken, zelfs niet met machtiging van de rechter, dat zij door zijn uitgaven niet langer gebonden wenst te worden. Een nog groter verschil in positie blijft bestaan ten aanzien van de arbeidsovereenkomsten en de uitoefening van een beroep of bedrijf. Hierbij blijft het wetsontwerp werken met het begrip „bewilliging” (artikel 176, lid 1, onder 3°). De man blijft bevoegd zijn bewilliging in te trekken; daardoor wordt het weliswaar formeel niet aan de vrouw onmogelijk gemaakt, arbeid te verrichten of een beroep of bedrijf uit te oefenen, maar de gemeenschap wordt dan niet meer gebonden en dit zal er in de praktijk veelal op neerkomen, dat de vrouw van de beroepsuitoefening moet afzien (bij de arbeidsovereenkomst betekent de aansprakelijkheid van de gemeenschap gewoonlijk minder). Weliswaar geeft het wetsontwerp de vrouw het recht zich tot de rechter te wenden, als de man zijn bewilliging weigert — hetgeen reeds een belangrijke verbetering is — maar er blijft een groot verschil tussen de positie van de man en die van de vrouw bestaan. De man is immers in zijn vrijheid van werken en beroepsuitoefening op geen enkele wijze beperkt; het enige, wat de vrouw kan doen als de man zich door de uitoefening van zijn beroep in schulden steekt, is het vragen van scheiding van goederen, maar dit middel staat niet op één lijn met intrekking van de bewilliging. Het ontwerp-

Meijers bevat ook in dit opzicht een verbetering, door niet langer van „bewilliging” te spreken en door het niet gebonden zijn van de gemeenschap afhankelijk te stellen van een uitspraak van de rechter, tot wie de man, niet de vrouw, zich moet wenden. Niettemin meenden deze leden, dat ook daardoor nog geen voldoende gelijkheid tussen man en vrouw tot stand zal komen. Ook het ontwerp-Meijers, maar zeker het onderhavige wetsontwerp, gaat nog uit van de gedachte, dat de man beschermd moet worden tegen handelingen van de vrouw, terwijl de vrouw blijkbaar niet behoefte te worden beschermd tegen handelingen van de man. Toch is het vertrouwen in de man zeker niet altijd gerechtvaardigd gebleken.

6. Het wetsontwerp gaat er in artikel 166 van uit, dat de gelden, welke de vrouw uit eigen middelen moet bijdragen in de kosten van de gemeenschappelijke huishouding, primair zijn en dat de man daarin alleen behoefte bij te dragen, indien en voor zover haar bijdrage onvoldoende is. Hier is de ongelijkheid, het meten met twee maten, wel bijzonder sprekend. Gelukkig bevat het ontwerp-Meijers in dit opzicht een veel juistere bepaling: beide partijen moeten bijdragen in verhouding tot hun inkomsten.

De leden, die deze punten ter sprake brachten, vertrouwden, dat de Regering deze ongelijkheden, welke stuk voor stuk ten nadele van de vrouw werken, alsnog zal wegnemen.

De overige leden der commissie konden zich ten aanzien van verschillende der genoemde punten bij deze aandrang aansluiten. Wat het eerste punt betreft (niet mogen afwijken van de regel, dat de man beheer voert), verwezen zij echter naar hetgeen daaromtrent reeds eerder in dit verslag is opgemerkt.

Ten aanzien van punt 2, de gemeenschappelijke woonplaats, konden zij zich geheel verenigen met het voorstel van prof. Meijers, niet echter met de aandrang om nog verder te gaan. Zij meenden, dat men alleen in gevallen van duidelijk misbruik de beslissing van de rechter behoort te kunnen invoeren. Een overeenkomstige regeling geldt bij de uitoefening van de ouderlijke macht.

Bij de critiek op de bestedingsbeperking, bedoeld in punt 3, sloten de hier aan het woord zijnde leden zich geheel aan.

Ook ten aanzien van het verhaal voor de helft op de wederpartij kwam de geïfeneerde critiek hun juist voor, te meer nu het ontwerp-Meijers daaraan tegemoetkomt.

Wat de mogelijkheid betreft, dat de man zijn bewilliging voor het verrichten van arbeid of het uitoefenen van een beroep of bedrijf door de vrouw intrekt, waren de hier aan het woord zijnde leden het in zoverre met de geïfeneerde critiek eens, dat zij de voorkeur gaven aan het ontwerp-Meijers. Daarin wordt immers de opheffing van de gebondenheid van de gemeenschap aan schulden, ontstaan in de uitoefening van deze arbeid, enz., afhankelijk gesteld van een rechterlijke beslissing, welke door de man moet worden ingeroepen. Dit betekent, dat de gemeenschap gebonden wordt totdat de redenen, waarom de man meent, dat de gemeenschap niet gebonden behoort te worden, onderworpen zijn aan een objectieve controle. Deze regeling komt overeen met die in zake de huishoudelijke overeenkomsten. Zij voorkomt willekeur en plagerij van de zijde van de man en zou derhalve overweging verdienen, tenzij de mogelijkheid zou worden geopend, dat de vrouw met het beheer kan worden belast, gelijk in het voorgaande reeds is bepleit.

Wat slotsote de bijdragen in de kosten van de gemeenschappelijke huishouding aangaat, hier is de formulering van het wetsontwerp inderdaad ongelukkig. De hier aan het woord zijnde leden gaven dan ook aan het ontwerp-Meijers in dit opzicht verre de voorkeur.

Wijzigingen staande huwelijk. De commissie heeft in het voorgaande reeds uitgesproken het wenselijk te achten, dat de mogelijkheid wordt geschapen, dat huwelijkse voorwaarden gedurende het huwelijk worden veranderd, uiteraard onder de nodige waarborgen ten aanzien van derden.

Ook heeft zij in het voorgaande reeds gedoeld op de mogelijkheid, dat huwelijken, die in gemeenschap van goederen zijn

of worden gesloten, alsnog onder de werking van huwelijkse voorwaarden zouden worden gesteld. Deze vorm zou onder omstandigheden voor partijen verkieslijker kunnen zijn dan scheiding van goederen, of zelfs scheiding van tafel en bed, of van echt. Het behoeft nauwelijks betoog, dat ook dan de rechten van derden gewaarborgd moeten zijn.

Mocht de praktische uitwerking van deze laatste gedachte op onoverkomelijke bezwaren stuiten, dan acht de commissie het in elk geval wenselijk, dat er een overgangstermijn wordt bepaald, gedurende welke huwelijken, welke reeds in gemeenschap van goederen zijn gesloten, alsnog onder de werking van huwelijkse voorwaarden kunnen worden gesteld. Zulk een overgangstermijn ware b.v. op 3 jaar te stellen.

Artikel I

(Wijzigingen in het Burgerlijk Wetboek)

Artikel 78. Het vervallen van het afhankelijk domicilie der vrouw acht de commissie een logische consequentie van de opheffing der handelingsonbekwaamheid.

Artikel 160. De vraag, of de bepaling van het eerste lid, welke inhoudt, dat de man het hoofd der echtvereniging is, moet worden geschrapt, is hierboven reeds besproken.

Met het schrappen van de volgende leden van dit artikel, welke voortvloeit uit de erkenning van de handelingsbekwaamheid der vrouw, kan de commissie zich geheel verenigen.

Artikelen 161 en 162. Zoals hierboven bleek, kan de gehele commissie zich verenigen met het voorstel om lid 1 van artikel 161, dat de vrouw tot gehoorzaamheid aan de man verplicht, te doen vervallen.

Het voorgestelde eerste lid van artikel 161 komt grotendeels overeen met het bestaande tweede lid: ook in de nieuwe tekst bepaalt de man de gemeenschappelijke woonplaats. Hierboven bleek reeds, dat de commissie de voorkeur geeft aan de redactie van artikel 1.6.3. van het ontwerp-Meijers, waarin immers vooropgesteld wordt, dat de plaats van samenwoning in onderling overleg wordt vastgesteld. Wordt geen overeenstemming bereikt, dan bepaalt de man de woonplaats, tenzij hij onder curatele gesteld is of zich niet kan of wil verklaren of wanneer uitsluitend of hoofdzakelijk door de arbeid van de vrouw in de behoeften van het gezin wordt voorzien. En tenslotte geeft het ontwerp-Meijers een regeling voor het geval, dat de echtgenoot (man of vrouw) van zijn bevoegdheid een duidelijk misbruik maakt. De commissie acht deze regeling meer met de billijkheid en de werkelijkheid in overeenstemming dan die van het wetsontwerp. Vooral wanneer de vrouw degene is, die uitsluitend of in hoofdzaak de kost verdient, behoort zij te kunnen beslissen, waar het gezin zich zal vestigen. De wetgever zal hier moeten uitgaan van de in feite bestaande toestand. Doorgaans zal de man de kostwinner van het gezin zijn en dus moeten beoordelen, waar hij met het oog op zijn werk het beste kan wonen, in welk geval de vrouw zich daarbij behoort neer te leggen, tenzij de beslissing van de man de belangen van het gezin ernstig in gevaar brengt; is het echter omgekeerd, dan zal men de beslissing aan de vrouw moeten overlaten.

De commissie wil er nog de aandacht op vestigen, dat het nieuwe eerste lid van het ontwerp-Meijers de verplichting tot samenwoning wederkerig maakt in plaats van, zoals de huidige wet, te onderscheiden tussen de verplichting van de vrouw om haar man te volgen en die van de man om zijn vrouw te ontvangen. Dit is ongetwijfeld een verbetering.

Ook acht de commissie het een verbetering, dat volgens het ontwerp-Meijers de verplichting tot samenwoning niet zal gelden, indien gewichtige redenen zich daartegen verzetten. Dit laatste is ongetwijfeld reeds lang geldend recht, doch het is goed het in de wet vast te leggen. Het betekent niet anders dan dat weigering van samenwoning, indien gewichtige redenen zich daartegen verzetten, niet kan worden opgevat als

een buitensporigheid, welke aanleiding kan geven tot scheiding van tafel en bed. Het nieuwe artikel geeft geen omschrijving van de gewichtige redenen, welke de verplichting kunnen opheffen. De commissie denkt hierbij echter aan dezelfde redenen, welke de ene echtgenoot recht zullen geven zich tot de rechtbank te wenden met het verzoek de beslissing van de andere echtgenoot in zake de gemeenschappelijke woonplaats teniet te doen: ernstige gevaren voor de zedelijke of geestelijke belangen of voor de gezondheid van de echtgenoot zelf (meestal de vrouw) of van gezinsleden. De vrouw zal dus, indien zulke gevaren dreigen, mogen kiezen tussen het indienen van een verzoek om de beslissing van de man teniet te doen enerzijds en het weigeren van samenwoning in de nieuwe woonplaats van de man anderzijds.

Het onderhavige wetsontwerp spreekt in het nieuwe artikel 162 van „levensonderhoud volgens hun staat en vermogen”; het ontwerp-Meijers daarentegen van „het nodige”. Prof. Meijers verwijst in zijn toelichting hierbij naar de artikelen, welke de echtgenoten verplichten bij te dragen in de kosten der gemeenschappelijke huishouding en welke vermindering van een onderhoudsuitkering i.v.m. het gedrag van de te onderhouden persoon mogelijk maken. De commissie heeft zich afgevraagd, of „het nodige” ruimer dan wel minder ruim is dan de woorden van het wetsontwerp. Gaarne zal zij daaromtrent de mening der Regering vernemen. Zij merkt hierbij nog op, dat de huidige wet in artikel 162 de man verplicht zijn vrouw al hetgeen nodig is te verschaffen volgens zijn staat en vermogen. Hier zijn dus de beide elementen te zamen vermeld.

Tenslotte werd opgemerkt, dat het logischer en meer systematisch lijkt, de artikelen 161 en 162 van volgorde te doen verwisselen.

Artikel 163. De commissie vestigt er de aandacht op, dat in het B.W. de artikelen 162, 162a, 163 en 164 in een zekere logische volgorde zijn geplaatst. Nu in het onderhavige wetsontwerp artikel 162 wederkerig is gemaakt en de inhoud van artikel 163 (huidig B.W.) komt te vervallen, zit er geen enkele logische volgorde meer in de bij dit wetsontwerp voorgestelde artikelen 162, 163, 164, 165 en 166. Zij stelt derhalve voor, deze artikelen zodanig om te zetten, dat na artikel 162 volgt artikel 166, daarna 164 en 165, en tenslotte, als uitzondering op deze laatste twee artikelen, artikel 163. Deze volgorde wordt ook aangehouden in het ontwerp-Meijers.

Wat de inhoud van artikel 163 betreft, wil de commissie er de aandacht op vestigen, dat het ontwerp-Meijers (artikel 1.6.7) de medewerking van de andere echtgenoot, welke tot dusverre alleen bij huurkoop nodig is, uitbreidt tot alle aankopen op afbetaling, dus ook tot de gevallen, waarin geen eigendomsvoorbehoud gemaakt wordt. Deze uitbreiding lijkt haar wel juist. Voor afbetalingsovereenkomsten geldt echter niet de voorwaarde, welke voor huurkoopovereenkomsten wél gesteld wordt, van een schriftelijke akte. Terecht spreekt het ontwerp-Meijers dan ook niet meer van „schriftelijke toestemming van de andere echtgenoot of zijn medewerking tot de akte”. Kan dit geen aanleiding geven tot moeilijkheden? De huurkoopovereenkomst, schriftelijk aangegaan door de ene echtgenoot, zal geldig zijn zodra de mondelinge toestemming van de andere echtgenoot kan worden bewezen. De waarborg tegen overijling, welke gelegen is in het eisen van de ondertekening van de andere echtgenoot, gaat dus verloren. Het schijnt wenselijk deze waarborg althans voor de gevallen van huurkoop te behouden.

Voorts rijst de vraag, waarom dit artikel zich tot huurkoop beperkt, en niet zal gelden voor andere overeenkomsten, welke het gezin belasten, zoals geldlening, huur, verpanding e.d.

Strekt de werking van het in dit artikel voorgestelde zich ook uit tot de in algehele gemeenschap van goederen gehuwde man? Zo ja, behoeft dan het nieuwe artikel 176, 2°, geen aanvulling?

Nog werd opgemerkt, dat een regeling, als in het nieuwe artikel 179b gegeven ten aanzien van de in artikel 179a bedoelde rechtshandelingen, hier ontbreekt. Wat is het rechtsgevolg, als een der echtgenoten de in het eerste lid van het onderhavige artikel bedoelde rechtshandeling verricht zonder

schriftelijke toestemming, of medewerking tot de acte, van de andere echtgenoot, en zonder de beslissing van de kantonrechter te hebben ingeroepen?

Tenslotte verwijst de commissie, met betrekking tot de bevoegdheid van de kantonrechter te dezer zake, naar hetgeen hieronder aan het slot van haar beschouwingen betreffende artikel 179a wordt opgemerkt.

Artikel 164. Hierboven bleek reeds, dat de commissie zich geheel kan verenigen met de veranderde terminologie van dit artikel, dat niet meer spreekt van een veronderstelde bewilliging van de man, doch vaststelt, dat de vrouw de man verbindt.

Enige leden der commissie stelden hierbij de vraag, of het niet juister ware in geval van gemeenschap van goederen te spreken van de verbondenheid van de goederen der gemeenschap en alleen in geval van uitsluiting van de gemeenschap te spreken van de gebondenheid van de man resp. de vrouw.

Het wetsontwerp gebruikt, evenals de huidige wet, de uitdrukking „gewone en dagelijkse uitgaven der huishouding”; het ontwerp-Meijers (artikel 1.6.5) daarentegen spreekt van „ten behoeve van de gewone gang van de huishouding aangegane verbintenissen”. Hoewel behoud van een ingeburgerde uitdrukking voordelen biedt, acht de commissie het juister het ontwerp-Meijers te volgen, aangezien tal van uitgaven voor de gewone gang van de huishouding inderdaad niet dagelijks voorkomen.

Het wetsontwerp bepaalt t.a.v. deze huishoudelijke verbintenissen, dat de vrouw de man verbindt; het ontwerp-Meijers (artikel 1.6.5) bepaalt, dat de man naast zijn vrouw voor het geheel aansprakelijk is. Het komt de commissie voor, dat de laatstgenoemde redactie beter is.

Onder de bestaande wetgeving zal men moeten aannemen, dat huishoudelijke schulden niet alleen door de vrouw kunnen worden aangegaan, doch evenzeer door de man. De huidige wet gaat er immers van uit, dat de man de gemeenschap beheert en dat de vrouw voor huishoudelijke aangelegenheden slechts verondersteld wordt zijn bewilliging te hebben. Primair is dus de bevoegdheid van de man. Het wetsontwerp brengt daarin in zoverre wijziging, dat de bevoegdheid van de vrouw in de wet wordt vastgelegd, dat de bewilliging van de man dus niet nodig is en dat alleen met medewerking van de rechter aan de bevoegdheid van de vrouw een einde kan worden gemaakt. Ziet de commissie het goed, dan zal ook onder de werking van het wetsontwerp, eenmaal wet geworden, er geen twijfel aan kunnen bestaan, dat beide echtgenoten door verbintenissen t.a.v. huishoudelijke zaken niet alleen zich zelf, maar ook de ander verbinden. Dit behoort dan echter in artikel 164 alsnog tot uitdrukking te worden gebracht.

Artikel 165. Gelijk reeds bleek, acht de commissie het een verbetering, dat de man niet meer eigenmachtig zijn aansprakelijkheid voor huishoudelijke schulden, aangegaan door zijn vrouw, kan beëindigen.

Tussen de redactie van dit artikel en die van artikel 1.6.6 van het ontwerp-Meijers bestaan enkele verschillen.

Vooreerst is het de commissie opgevallen, dat de Memorie van Toelichting spreekt van „redenen”, welke aanwezig moeten zijn, wil de man de bevoegdheid hebben de tussenkomst van de rechtbank in te roepen, terwijl in de voorgestelde tekst van het artikel van zodanige redenen niet wordt gerept. Mede daarom geeft de commissie de voorkeur aan de redactie: „De rechtbank kan, wanneer daartoe gegronde redenen bestaan, op verzoek van de man”.

Voorts dient er in het bijzonder op gewezen te worden, dat het wetsontwerp nog enigszins vasthoudt aan de oude gedachte door het gebruik van de woorden „dat hij niet langer verbonden wenst te worden”, terwijl het ontwerp-Meijers op objectievere wijze zegt, dat de man „niet aansprakelijk zal zijn”. De commissie geeft aan het laatste de voorkeur. Voorts houdt het ontwerp-Meijers in, dat de man, indien de rechtbank heeft bepaald, dat hij voor de toekomstige huishoudelijke schulden van zijn vrouw niet aansprakelijk zal zijn, haar ook geen huishoudgeld meer behoeft te geven: een overeenkomstige bepaling ontbreekt in het wetsontwerp. De commissie betwijfelt, of het ontwerp-Meijers

hier niet te ver gaat. Er is in elk geval heel wat meer voor te zeggen om toe te staan, dat de man van een verkwistende vrouw niet meer aansprakelijk zal zijn voor door haar aan te gane schulden dan om hem toe te staan haar ook geen contanten meer te geven, die zij voor het huishouden kan besteden. Gaarne zal de commissie omtrent dit punt de mening der Regering vernemen.

Nog werd gevraagd, waarom hier de arrondissements-rechtbank in stede van de kantonrechter als de bevoegde rechterlijke instantie wordt aangewezen.

Tenslotte merkt de commissie op, aan het gebruik van het woord „verlof”, boven de in dit artikel enige malen gebezigde uitdrukking „machtiging”, de voorkeur te geven.

Artikel 166. De commissie vertrouwt, dat de Regering bereid is dit artikel zo te herzien, dat de verkeerde indruk, dat in de eerste plaats de inkomsten der vrouw voor de gemeenschappelijke huishouding moeten worden gebruikt, wordt vermeden. Lid 2 van artikel 1.6.5 van het ontwerp-Meijers verdient zeker de voorkeur, vooral indien men het leest in verband met artikel 1.6.4, waarin bijdragen naar evenredigheid van ieders inkomsten worden voorgeschreven.

Men zou zelfs, zo meenden verscheidene leden der commissie, nog verder kunnen gaan dan deze evenredigheid, doch het zal waarschijnlijk heel moeilijk zijn om dan een bevredigende formulering te geven. Over het algemeen draagt de man aan het onderhoud van het gezin bij door zijn inkomen uit arbeid, dus zijn loon, de vrouw daarentegen door arbeid in het huishouden, welke niet in geld berekend pleegt te worden. Kost de huishouding minder dan de man inbrengt, dan zullen de besparingen waarschijnlijk aan de man ten goede komen, voor zover de echtgenoten althans niet in gemeenschap van goederen gehuwd zijn. De vrouw, die vermoedelijk even hard werkt als de man, ontvangt dan niets. Billijker zou het zijn zulke besparingen over beide echtgenoten te verdelen. Tot zover is de zaak nog vrij eenvoudig. Hebben daarentegen man en vrouw of een van beiden ook nog inkomsten uit vermogen, dan wordt een regeling vrij ingewikkeld. Men stelle zich b.v. het geval voor van een echtpaar, waarvan de man uit arbeid f 10 000 inkomsten heeft en uit vermogen f 2000, terwijl de vrouw een inkomen, uitsluitend uit vermogen, heeft van f 3000. Totaal f 15 000, waarvan het echtpaar echter slechts f 13 500 besteedt. Volgens het ontwerp-Meijers moeten deze f 13 500 naar evenredigheid van ieders inkomsten verdeeld worden, zodat de man zal moeten bijdragen 12/15 en de vrouw 3/15. De man zal dan ook 12/15 van het overschot mogen behouden, dus f 1200, en de vrouw slechts 3/15, dus f 300. Het resultaat hiervan is, dat het vermogen van de man 4 maal zo snel aangroeit als dat van de vrouw, hetgeen tegenover haar, die even hard werkt als haar man en die bovendien een groter aanvangsvermogen heeft, niet billijk genoemd kan worden. Weliswaar zullen in een goed huwelijk zulke kwesties wel in gemeenschappelijk overleg geregeld worden, zo nodig in afwijking van de wet, maar het ware toch beter in de wet een werkelijk billijke regeling op te nemen. Billijk nu zou het zijn, indien ook de arbeid van de vrouw in rekening werd gebracht. De grote moeilijkheid schuilt hier in het schatten van de geldswaarde van de huishoudelijke arbeid van de vrouw. Met het oog daarop kwam het deze leden aanvankelijk niet wel doenlijk voor, hiervoor een algemene regeling te geven: zij zouden zich dan ook wel bij de formulering van het ontwerp-Meijers willen neerleggen, doch zij verzochten niettemin de Regering te willen nagaan, of niet een billijker werkende formule te vinden is. Wanneer rekening zou worden gehouden met de opmerking van de commissie op artikel 164 met betrekking tot de uitdrukking „gewone en dagelijkse uitgaven der huishouding”, wordt de onbillijkheid, welke een gevolg zou zijn van de verwijzing naar deze uitgaven, opgeheven.

Artikel 167. Dit artikel gaat er van uit, dat in vele gevallen een der echtgenoten (meestal de vrouw) het beheer van zijn goederen aan de andere echtgenoot overlaat. Een overeenkomstig artikel is te vinden in het ontwerp-Meijers (artikel 1.6.9).

In beide toelichtingen wordt gezegd, dat lastgeving tussen echtgenoten volkomen geldig is. Dit gaf verscheidene leden der commissie aanleiding nog eens op te merken, dat zij niet konden inzien, waarom de man het beheer van zijn eigen goederen wel aan zijn vrouw zou mogen overlaten, doch niet het beheer over de goederen der huwelijksgemeenschap.

In het artikel uit het ontwerp-Meijers wordt de ontworpen regeling ook toepasselijk verklaard op het geval, dat de rechter het bestuur over de goederen van de ene echtgenoot aan de andere heeft opgedragen. Dit lijkt de commissie een verbetering.

Het is hier de plaats om de aandacht te vestigen op het verschil in terminologie: het wetsontwerp spreekt van „beheer”, het ontwerp-Meijers van „bestuur”. De commissie acht „bestuur” juister, omdat dit laatste woord niet alleen beheer, doch ook beschikking omvat. Het behoort immers zo te zijn, dat de echtgenoot, die goederen beheert, daarover in het algemeen — nl. behoudens de uitzonderingen, welke in de wet zijn vastgelegd — ook moet kunnen beschikken. Zo zal de vrouw, die een eigen beroep uitoefent, over de goederen, welke haar daartoe dienen, moeten kunnen beschikken; anders maakt men haar een beroepsuitoefening vrijwel onmogelijk.

De commissie vestigt de aandacht op het advies van de door het Centrum voor Staatkundige Vorming ingestelde Commissie-Swane, de woorden „als lasthebber” te schrappen. Zij stelt het op prijs, de mening van de Regering hierover te vernemen.

Artikelen 168—173. De schrapping van deze artikelen, welke geheel berusten op het oude adagium van de handelingsonbekwaamheid der vrouw en welke bij het tegenovergestelde uitgangspunt geen zin meer hebben, acht de commissie volkomen juist.

Artikel 175. Dit artikel maakt onmogelijk, dat de ene echtgenoot zich beroept op de nietigheid van een erfclating of schenking, welke aan de andere echtgenoot is geschied onder bepaling, dat het vermaakte of geschonken goed niet in de huwelijksgemeenschap zal vallen, indien deze beschikking in strijd zou zijn met het wettelijk erfdeel van de bevoordeelde echtgenoot. Men zal hierbij mede moeten letten op artikel 1.7.2.2 van het ontwerp-Meijers, waarin bepaald wordt (lid 2, onder f), dat de ene echtgenoot de medewerking van de andere echtgenoot nodig heeft voor de aantasting van makingen of schenkingen, wanneer zij aan het wettelijk erfdeel van de andere echtgenoot te kort doen. De strekking van beide bepalingen is dezelfde; alleen strekt die van het ontwerp-Meijers zich uit tot elke aantasting van een beschikking, die met de legitieme portie van de andere echtgenoot in strijd komt, terwijl de bepaling van het wetsontwerp zich beperkt tot het geval, dat deze aantasting plaats vindt doordat de erfclater of schenker de goederen buiten de gemeenschap heeft gehouden. De commissie acht het voorschrift van het ontwerp-Meijers te verkiezen. Systematisch behoort dit echter niet thuis in artikel 175, dat immers alleen betrekking heeft op de vraag, wat wel en wat niet in de gemeenschap valt. Het ontwerp-Meijers heeft de bedoelde bepaling dan ook geplaatst in het artikel, dat handelt over de gevallen, waarin de medewerking van beide echtgenoten voor een handeling vereist is.

Artikel 176. De meerderheid der commissie acht het een verbetering, dat dit artikel uitdrukkelijk opsomt, welke lasten de huwelijksgemeenschap omvat, in plaats van — zoals de huidige wet — met een algemene formule te volstaan. Ook het ontwerp-Meijers (artikel 1.7.1.3) bevat een zodanige opsomming, welke in vele opzichten met die van het wetsontwerp overeenkomt.

Hier rijst echter reeds dadelijk een moeilijkheid, welke hierin bestaat, dat uit de tekst van het wetsontwerp niet duidelijk blijkt, of het alleen de bedoeling van de ontwerper is geweest te bepalen, voor welke schulden de goederen der gemeenschap aansprakelijk zullen zijn („obligation”), dan wel eveneens te bepalen, dat betaling van deze schulden door een der echtgenoten recht geeft op onderlinge verrekening in diër voege, dat de helft van deze schulden door elk der echtgenoten gedragen

moet worden („contribution”). Ook de toelichting tot artikel 176 is in dit opzicht niet duidelijk. De commissie meent, dat vastgelegd dient te worden — hetzij in dit, hetzij in een ander artikel — dat zowel de „obligation” als de „contribution” bedoeld worden. Het ontwerp-Meijers doet dat in artikel 1.7.3.6, waar wordt bepaald, dat de echtgenoot, die een schuld van de gemeenschap voor het geheel betaald heeft, voor de helft verhaal heeft op de andere echtgenoot. Het spreekt vanzelf, dat deze bepaling bij algehele gemeenschap eerst na de ontbinding daarvan kan werken, doch zij geeft toch uitdrukking aan een juist beginsel. Uit artikel 185 van het wetsontwerp heeft de commissie de indruk gekregen, dat de ontwerper van het wetsontwerp op een ander standpunt gestaan heeft. Bij dat artikel zal zij daarop terugkomen.

In lid 1, onder 2°, van dit artikel bevat het wetsontwerp de bepaling, dat de gemeenschap de schulden, door de vrouw aangegaan tijdens het huwelijk, slechts omvat, indien dit aangaan is geschied met uitdrukkelijke of stilzwijgende bewilliging van de man. Hoewel het gevolg van deze bepaling is, dat de vrouw, die in gemeenschap van goederen gehuwd is, door het aangaan van zulke overeenkomsten alleen zich zelf zal binden en de wederpartij, wetende, dat hij geen verhaal kan nemen op de goederen der gemeenschap, dus verstandig zal doen de medewerking van de man te eisen, acht de commissie dit een logische en onvermijdelijke consequentie van het systeem, dat in de regel de man de gemeenschap beheert. Het ontwerp-Meijers bevat een overeenkomstige bepaling. Overigens werd de vraag gesteld, of in het onderhavige wetsontwerp de bewilliging nog wel past.

Hetzelfde geldt voor de schulden, welke de vrouw maakt ter zake van een beroep of bedrijf of van door haar verrichte arbeid. De vrouw krijgt volkomen vrijheid om een beroep of bedrijf uit te oefenen of arbeid te verrichten, doch zij zal de gemeenschap alleen met bewilliging van de man kunnen binden. Dit beginsel vindt men in het wetsontwerp en in het ontwerp-Meijers; de uitwerking is echter verschillend. Krachtens het wetsontwerp kan de man zijn bewilliging eenvoudig weigeren, doch in dat geval kan de vrouw de beslissing van de rechtbank invoeren. Ingevolge het ontwerp-Meijers kan de man niet zo maar weigeren, doch is hij degene, die zich tot de rechtbank moet wenden, die dan aan zijn vrouw de bevoegdheid om de gemeenschap te binden kan ontnemen. Zij kan dit alleen doen wegens de in artikel 1.7.1.4 opgesomde redenen: wanneer de vrouw door haar arbeid of beroepsuitoefening de plichten jegens haar gezin en haar echtgenoot verwaarloost, wanneer zij niet voldoende bekwaamheden of middelen voor de bedoelde werkzaamheden bezit, of wanneer zij weigert de man voldoende inlichtingen te geven over haar werkzaamheden en de resultaten daarvan. De rechtbank kan haar het verrichten van deze werkzaamheden dus wel niet verbieden, maar indirect zal een uitspraak van de rechtbank toch wel veelal het effect van een verbod hebben. Dit geldt trouwens evenzeer, wanneer de man in het stelsel van het wetsontwerp zijn bewilliging weigert en de rechtbank een verzoek van de vrouw om deze weigering ongedaan te maken afwijst.

De commissie geeft in beginsel aan het systeem van het ontwerp-Meijers de voorkeur, aangezien dit ontwerp de vrijheid der vrouw vooropstelt en toch in ernstige gevallen de man voldoende waarborgen geeft, dat de door hem bestuurde gemeenschap niet wordt gebonden door onberaden handelingen van de vrouw. Men zal hier echter, zo meenden verscheidene leden, moeten onderscheiden tussen twee soorten redenen, waarom de rechtbank aan de vrouw de bevoegdheid om de gemeenschap te binden kan ontnemen. Dat de vrouw niet bekwaam is om een bedrijf uit te oefenen zou er toe kunnen leiden, dat de gemeenschap grote verliezen lijdt; het is duidelijk, dat dit voor de beheerder der gemeenschap moeilijk te aanvaarden is. Evenzeer is het voor hem moeilijk te aanvaarden, wanneer de vrouw hem niet wil inlichten over haar werkzaamheden, want ook dan weet hij in financieel opzicht niet waaraan hij toe is. Deze beide redenen zijn dus van financiële aard. Heel anders staat het echter met de derde (in het ontwerp het eerst genoemde) reden, dat de vrouw haar plichten tegenover gezin en echtgenoot ver-

waarloost. Dit ligt in een geheel ander vlak, dat van de persoonlijke, morele verplichting van de echtgenoten om voor elkaar en hun gezin te zorgen. Prof. Meijers wijst in zijn toelichting reeds op de mogelijkheid, dat het niet nakomen van deze verplichting kan worden opgevat als een buitensporigheid, die aanleiding kan geven tot scheiding van tafel en bed. Dit laatste achtten deze leden juist. Het geldt evenzeer voor de man, die zijn plicht tegenover vrouw en kinderen verwaarloost, als voor de vrouw. Hier is echter het aan de vrouw ontnemen van de bevoegdheid om de gemeenschap te binden een middel, dat niet van gelijke orde is als de kwaal. Het middel loopt als het ware reeds vooruit op een vordering tot scheiding van tafel en bed. De leden, hier aan het woord, betwijfelden, of het wenselijk is de man gelegenheid te geven een morele veroordeling van de vrouw te verkrijgen op gronden, die met het eigenlijke bestuur van de gemeenschap niets te maken hebben. Men stelle zich b.v. het geval voor, dat de vrouw meer bevrediging vindt in beroepsarbeid dan in huishoudelijke arbeid. Zij verdient met haar beroepsarbeid wellicht meer, doch in het algemeen zeker evenveel als het loon bedraagt van de huishoudster, die zij in dienst neemt om haar in de huishouding te vervangen. Indien de man het nu niet eens is met haar opvatting en van haar eist, dat zij thuis zal blijven om zelf het huishouden te doen, kan hij zich dan tot de rechtbank wenden met het verzoek haar de bevoegdheid te ontnemen om de gemeenschap te binden, zulks wegens verwaarlozing van haar plichten jegens gezin en echtgenoot? Het lijkt niet uitgesloten, dat de man dit probeert, en het lijkt zelfs niet uitgesloten, dat een rechtbank zijn opvatting deelt. Maar met het bestuur van de gemeenschap heeft een en ander toch niets te maken.

Deze leden zouden het juist achten, wanneer ook de vrouw om redenen van financiële aard de rechtbank zou kunnen verzoeken, aan de man de bevoegdheid te ontnemen de gemeenschap te binden voor schulden als onder 3° voor de vrouw vermeld. De man behoort in zijn vrijheid van werk en beroepsuitoefening beperkt te kunnen worden als hij het er naar maakt.

Het tweede lid, zowel van artikel 176 van het wetsontwerp als van artikel 1.7.1.3 van het ontwerp-Meijers, heeft betrekking op de rechtsvorderingen. Artikel 176 verklaart de gemeenschap slechts dan gebonden door rechtsvorderingen, ingesteld door of tegen de vrouw alleen, wanneer deze betreffen een schuld ter zake van arbeid, beroep of bedrijf van de vrouw, waardoor de gemeenschap gebonden is. Artikel 1.7.1.3 gaat verder en verklaart de gemeenschap ook gebonden, als het rechtsvorderingen betreft ter zake van een huishoudelijke verbintenis, door de vrouw aangegaan (binnen de kring van haar bevoegdheid), of strekkende tot opeising van goederen, waarover zij het bestuur heeft. De commissie acht deze uitbreidingen juist. Die betreffende de goederen, waarover de vrouw het bestuur heeft, volgt uit het systeem van het ontwerp-Meijers om aan de vrouw uitdrukkelijk het bestuur over bepaalde goederen toe te kennen; in het wetsontwerp, waarin dit niet uitdrukkelijk geschiedt, lag zij niet voor de hand. Dit heeft echter tot gevolg, dat in het wetsontwerp, in afwijking van de heersende leer, voor de beheersdaden van de vrouw, die zich eigen beheer heeft voorbehouden, geen verhaal bestaat op de gemeenschapsgoederen. Dit is uit de aard der zaak een achteruitgang van de positie van de vrouw. Als de commissie het goed ziet vervalt dit bezwaar tegen het wetsontwerp in het ontwerp-Meijers. Wel zou het voor de hand hebben gelegen om in het wetsontwerp ook t.a.v. huishoudelijke schulden, welke de vrouw binnen de kring van haar bevoegdheid heeft aangegaan, te bepalen, dat rechtsvorderingen te dier zake door of tegen de vrouw ingesteld de gemeenschap binden.

Het derde lid van artikel 176 geeft een regeling voor de aansprakelijkheid van de gemeenschap, indien het beheer van de man is overgegaan op de vrouw. Zover de commissie kan zien, ontbreekt een overeenkomstige bepaling in het ontwerp-Meijers. Wel bevat dat ontwerp in artikel 1.6.8 een regeling (overigens minder ver gaand dan die van de artikelen 180 en 180a van het wetsontwerp) voor het overgaan van het bestuur op de vrouw, doch de gevolgen daarvan voor het verbinden van de gemeenschap zijn niet uitdrukkelijk geregeld. Het komt de commissie wenselijk voor, daarin wel te voorzien.

Artikel 179. Bij de algemene beschouwingen is reeds ingegaan op de vraag, of en waarom de man geen afstand zou mogen doen van het recht om de gemeenschap te beheren. Indien de opvatting, dat hier regelend boven dwingend recht de voorkeur verdient, zou zegevieren, ware het laatste lid van dit artikel daarmede in overeenstemming te brengen.

Ook de voornaamste verschillen tussen dit artikel en artikel 1.7.2.1 van het ontwerp-Meijers zijn bij de algemene beschouwingen reeds besproken. Tevens bleek daarbij, dat de commissie de beperking van de bevoegdheid tot besteding van de inkomsten der vrouw uit arbeid, in diër voege, dat zij deze alleen ten behoeve van het gezin zou mogen gebruiken, onjuist acht.

Het ontwerp-Meijers draagt aan de vrouw het bestuur op niet alleen van de goederen, welke behoren tot haar beroep of bedrijf, en van haar eigen kleren en kleinodiën, doch ook van haar inboedel, indien zij rechtmatig niet met haar man samenwoont, en van de gelden, die zij op een bank- of giro-rekening heeft geplaatst. Deze bepalingen komen de commissie juist voor. De laatstbedoelde is een uitbreiding van de reeds bestaande bevoegdheid der vrouw om zonder medewerking van haar man te beschikken over haar spaarbankboekje bij de Rijkspostspaarbank. In theorie zou men wellicht kunnen betogen, dat de vrouw op deze wijze gelden aan het bestuur van de man zou kunnen onttrekken (b.v. door een deel van het huishoudgeld op de bank te brengen), doch in de praktijk heeft de bepaling omtrent de spaarbankboekjes, zover de commissie weet, nooit tot moeilijkheden aanleiding gegeven en wat voor een spaarbankboekje bij de Rijkspostspaarbank geldt kan evenzeer gelden voor inleggingen bij andere banken. De bevoegdheid om zelf over besparingen te beschikken heeft waarschijnlijk in vele gevallen ten voordele van het gezin gestrekt.

Betekent lid 3, dat de beherende echtgenoot tegenover de ander voor het gemeenschapsgoed aansprakelijk is? Welke betekenis heeft deze bepaling als niet bovendien bepaald wordt, dat de beheersschuld geen gemeenschapschuld zal zijn?

Voorshands ziet de commissie geen reden, de in de jurisprudentie verankerde uitdrukking „goed huisvader” door „goed echtgenoot” te vervangen.

Tenslotte rijst nog de vraag, of hier niet tot uitdrukking dient te worden gebracht, dat de vrouw verplicht is de man in te lichten over het door haar gevoerde beheer.

Artikel 179a. De commissie kan zich er in beginsel zeer wel mee verenigen, dat de bevoegdheid van de beheerder der gemeenschap tot het vervreemden of bezwaren van bepaalde goederen zonder de medewerking van de andere echtgenoot wordt beperkt.

Vergelijkt men dit artikel met artikel 1.7.2.2 van het ontwerp-Meijers, dan valt het in de eerste plaats op, dat artikel 179a een verbod van vervreemding om niet en van kwijtschelding bevat, voor zover de andere echtgenoot daaraan niet medewerkt, terwijl artikel 1.7.2.2 zulk een algemeen verbod niet inhoudt. Ziet de commissie goed, dan kan dus ingevolge het ontwerp-Meijers de besturende echtgenoot een schuld kwijtschelden zonder medewerking van de andere echtgenoot. Of meent de Regering, dat zulk een kwijtschelding zou vallen onder de bovenmatige giften, welke ook het ontwerp-Meijers alleen met medewerking van de andere echtgenoot toestaat? En vallen vervreemdingen om niet ook onder deze giften?

Onder *a* noemt artikel 1.7.2.2 registergoederen. Dit begrip is in het huidige Burgerlijk Wetboek nog niet ingevoerd. Men kan het dus ook nog niet in dit wetsontwerp opnemen, doch zal een omschrijving moeten geven. Zulke registergoederen kan de besturende echtgenoot ingevolge het ontwerp-Meijers niet alleen vervreemden of bezwaren, onverschillig van welke zijde ze in de gemeenschap zijn gevallen. Krachtens het wetsontwerp is hij in de bevoegdheid tot vervreemden en bezwaren slechts beperkt, indien ze van de zijde van de andere echtgenoot in de gemeenschap zijn gevallen. Het ontwerp-Meijers gaat hier dus belangrijk verder dan het wetsontwerp; ten einde het handelsverkeer niet te bemoeilijken maakt het ontwerp-Meijers echter een uitzondering voor de vervreemding en bezwaring van registergoederen in het bedrijf van de besturende echtgenoot. De com-

missie acht de vergroting van de waarborgen voor de niet-besturende echtgenoot een verbetering ten opzichte van artikel 179a. De uitzondering voor bedrijfshandelingen is daarbij onmisbaar.

Artikel 179a spreekt van „vervreemding om niet” naast „kwijtschelding”. Behoort achter het laatste woord niet eveneens „om niet” geplaatst te worden? Of meent de Regering, dat kwijtschelding altijd om niet plaats heeft? Men kan zich toch wel gevallen voorstellen, waarin tegenover de kwijtschelding van een schuld een tegenprestatie van andere aard staat.

Zowel het wetsontwerp als het ontwerp-Meijers maken een beroep op de rechter mogelijk, indien de andere echtgenoot afwezig is, zijn wil niet kan verklaren of zijn medewerking weigert. Het wetsontwerp maakt hier echter onderscheid tussen de beide eerstgenoemde gevallen, waarin men zich moet wenden tot de kantonrechter, en het laatstgenoemde geval, waarin de rechtbank moet beslissen. Krachtens het ontwerp-Meijers moet men zich in alle drie gevallen tot de boedelrechter wenden. De commissie acht het aantrekkelijk de drie gevallen te doen behandelen door dezelfde rechter. Nu de boedelrechter evenwel naar zij aanneemt, eerst bij de inwerkingtreding van het gehele nieuwe Burgerlijk Wetboek kan worden ingevoerd, heeft zij er geen bezwaar tegen, dat de regeling van artikel 179a voorlopig wordt toegepast. Het is overigens wel eigenaardig, dat krachtens het voorgestelde nieuwe artikel 163 de kantonrechter in zaken van huurkoop zal moeten beslissen zowel bij weigering als bij afwezigheid en onmogelijkheid van wilsverklaring, terwijl anderzijds het huidige artikel 169 in alle drie gevallen de rechtbank bevoegd verklaart. De commissie zal gaarne vernemen, waarom in het wetsontwerp verschillende rechters bevoegd verklaard worden.

Artikel 179b. Met het beginsel van dit artikel: betrekkelijke nietigheid van de zonder de vereiste medewerking van de andere echtgenoot verrichte handelingen en bescherming van derden te goeder trouw kan de commissie zich verenigen. Ook hier zijn er echter verschillen tussen het wetsontwerp en het ontwerp-Meijers (artikel 1.7.2.3).

Het ontwerp-Meijers bindt de actie tot inroeping van de nietigheid aan een vervaltermijn van een jaar; in het wetsontwerp ontbreekt zulk een termijn. De commissie acht het stellen van deze termijn, waardoor derden beter beschermd worden, een verbetering. Een moeilijkheid kan wel schuilen in het bewijs, dat de handeling ter kennis van de besturende echtgenoot is gekomen; immers op de dag daarvan begint de termijn te lopen; dit kan echter geen reden zijn om de bepaling achterwege te laten.

In de tweede plaats spreekt het ontwerp-Meijers slechts van de rechten, die door derden „om baat” verkregen zijn. Deze beperking komt in het wetsontwerp niet voor. De commissie acht haar een verbetering, daar zij geen reden ziet om derden, die een gift hebben ontvangen, in gelijke mate te beschermen als degenen, die een tegenprestatie hebben geleverd. Door de vervaltermijn worden ook de begiftigden nog in belangrijke mate beschermd.

In de derde plaats beschermt het ontwerp-Meijers uitdrukkelijk ook degenen, die met de echtgenoten hebben gehandeld. Ook dit lijkt de commissie juist.

Tenslotte bepaalt het wetsontwerp, dat de derde, tegenover wie de nietigheid wel kan worden ingeroepen, kan terugvorderen, voor zover nog aanwezig, datgene waardoor de gemeenschap door de bestreden rechtshandeling is gebaat. In het ontwerp-Meijers komt deze bepaling niet voor. Zij lijkt de commissie wel nuttig. Echter vroegen sommige leden der commissie zich af, waarom de woorden „voor zover als nog aanwezig” zijn opgenomen. Het betreft hier in hoofdzaak nietige vervreemdingen van onroerende goederen e.d.; de tegenprestatie bestaat dan doorgaans in geld. Hoe zal men nu moeten uitmaken, of de ontvangen geldsom nog aanwezig is? De besturende echtgenoot kan gemakkelijk beweren, dat hij het ontvangen geld verteerd heeft, terwijl hij misschien nog wel beschikt over andere geldsommen. Is het ook niet billijker, dat de gemeenschap, die gebaat is, de gehele bate teruggeeft, zoals ook

in artikel 1487 Burgerlijk Wetboek wordt voorgeschreven? Stel bij voorbeeld, dat de man een onroerend goed verkocht heeft zonder medewerking van de vrouw; de vrouw vordert dan, ten bate van de gemeenschap, het goed terug (zij zal dit doorgaans alleen doen, indien de gemeenschap inmiddels ontbonden is; het goed zal dan na teruggave alsnog verdeeld moeten worden); behoort zij nu niet ten laste van de gemeenschap de gehele som terug te betalen, die de man ten bate van de gemeenschap door de verkoop verkregen heeft?

Andere leden der commissie betwijfelden, of het in zulk een geval billijk zou zijn de vrouw te verplichten de gehele koopsom terug te geven, ook al zou zij de helft daarvan weer met de man mogen verrekenen. De bepaling strekt immers tot bescherming van de niet-besturende echtgenoot (in het gestelde geval de vrouw). En nu is het mogelijk, dat de man de koopsom wel aanvankelijk in de kas der gemeenschap heeft gestort — zodat deze dus door de verkoop is gebaat tot het volle bedrag daarvan — maar haar later heeft verkwest. De vrouw kan dan de koopsom niet meer teruggeven, zelfs niet de helft daarvan, want die is er niet meer. Zou zij teruggave van het verkochte goed vorderen, dan zou zij daarmee waarschijnlijk niets opschieten, want zij zou dan wel gedwongen zijn het terug te ontvangen goed onmiddellijk weer te verkopen om uit de opbrengst de koopsom terug te betalen. Van bescherming der vrouw komt dan niets terecht.

Artikel 180. Met het beginsel van dit artikel, dat trouwens overeenkomt met dat van het huidige artikel 180, kan de commissie zich verenigen. Men vindt dit beginsel ook terug in het ontwerp-Meijers (artikel 1.6.8), doch de uitwerking is enigszins anders dan in het wetsontwerp. Overeenkomstig het systeem van het ontwerp-Meijers wordt geen verschil meer gemaakt tussen beheer en beschikking, doch uitsluitend van „bestuur” gesproken. Dit acht de commissie, gelijk hierboven reeds bleek, een verbetering.

In de tweede plaats kan krachtens het ontwerp-Meijers het bestuur alleen op de andere echtgenoot overgaan, wanneer een vertegenwoordiger voor de besturende echtgenoot ontbreekt. De vertegenwoordiger, aangewezen door de besturende echtgenoot, gaat dus altijd boven de andere echtgenoot. De commissie betwijfelt, of dit niet te ver gaat. De afwezigheid van de besturende echtgenoot, die een lasthebber heeft aangesteld, kan jaren duren. Het is mogelijk, dat de besturende echtgenoot vermist wordt en nooit terugkeert. Hij kan ook, na een lasthebber te hebben aangesteld, krankzinnig worden en daardoor in de onmogelijkheid geraken om zijn wil te verklaren en ook deze toestand kan jaren duren. Moet nu de andere echtgenoot al die tijd als het ware onder curatele staan van een derde? Men zou hem of haar (meestal zal het de vrouw zijn) toch op zijn minst de bevoegdheid moeten geven zich tot de rechter te wenden ten einde zelf met het bestuur belast te worden.

Tenslotte lijkt artikel 1.6.8 de commissie in zoverre juist dan artikel 180 van het wetsontwerp, dat niet alleen bekendmaking wordt voorgeschreven, doch daaraan wordt toegevoegd „om tegen derden te werken”, waardoor ook het gevolg van de niet-bekendmaking wordt vastgelegd.

Artikel 180a. Dit artikel bevat het beginsel, dat de man, die de gemeenschap beheert, verplicht is de vrouw omtrent het beheer in te lichten. Hetzelfde beginsel is opgenomen in artikel 1.7.2.5 van het ontwerp-Meijers. De commissie acht de erkenning van dit beginsel een van de grootste verbeteringen, welke door het wetsontwerp zullen worden ingevoerd.

Ook hier zijn er verschillen tussen het wetsontwerp en het ontwerp-Meijers. Het laatste formuleert de verplichting tot het geven van inlichtingen principieel wederkerig. Dit is in het systeem van dat ontwerp, waarin immers aan elk van beide echtgenoten het bestuur over een deel van de gemeenschap wordt opgedragen, ook logisch. Ook het onderhavige wetsontwerp legt aan de vrouw een verplichting op tot het geven van inlichtingen aan de man, doch alleen voor het geval de rechter dit beheer aan de man heeft ontnomen op grond, dat hij nalatig is gebleven de vrouw in te lichten of dat hij slecht heeft beheerd.

Men kan zich afvragen, of ook niet een inlichtingsplicht aan de vrouw moet worden opgelegd voor het geval zij het beheer voert wegens afwezigheid van de man of omdat hij zijn wil niet kan verklaren (artikel 180). Dit zou echter weinig zin hebben; wanneer de man afwezig is, kan de vrouw hem niet inlichten en wanneer hij zijn wil niet kan verklaren, zou hij de hem verstrekte inlichtingen niet kunnen begrijpen. Wel zal de vrouw na de terugkeer van de man hem moeten inlichten over het gevoerde beheer, maar dan kan de man ook verzoeken haar het beheer weer op te dragen; en blijft de vrouw na die overdracht in gebreke hem in te lichten over hetgeen zij tijdens zijn afwezigheid gedaan heeft, dan staat op die nalatigheid of weigering harerzijds geen sanctie; hoogstens kan het niet-inlichten in zeer ernstige gevallen als een buitensporigheid worden opgevat.

Het wetsontwerp opent, zoals reeds bleek, de mogelijkheid om de man het beheer te ontnemen, als hij nalatig blijft inlichtingen te verstrekken of slecht beheert. Het ontwerp-Meijers kent deze mogelijkheid niet; in het stelsel daarvan moet de vrouw zich vergenoegen met de mogelijkheid van een actie tot scheiding van goederen. Bij de algemene beschouwingen is op dit punt reeds ingegaan.

Anderzijds bevat artikel 1.7.2.5 weer een bepaling, welke in artikel 180a van het wetsontwerp niet voorkomt, nl. dat de andere echtgenoot in geval van wanbeheer geen vordering tot schadevergoeding heeft. Blijkens de toelichting heeft prof. Meijers zich op het standpunt gesteld, dat waar alles gemeenschappelijk is ook het verlies door wanbeheer gemeenschappelijk gedragen moet worden. De vrouw (of de man, als de vrouw het bestuur voert) zal zich dus tevreden moeten stellen met scheiding van goederen. Deze werkt echter eerst van het ogenblik van de uitspraak af. Heeft de man vóór die uitspraak reeds een groot deel van het gemeenschappelijke vermogen door wanbeheer verloren doen gaan, dan zal de vrouw niettemin hem de helft van wat over is moeten laten zonder dat zij daarop de schade, welke zij door zijn wanbeheer geleden heeft, kan verhalen. Een deel der commissie betwijfelt, of dit billijk is. Het spreekt vanzelf, dat een vordering tot schadevergoeding alleen bij ontbinding van de gemeenschap gerealiseerd kan worden (tenzij de man daarnaast privé-goederen bezit). Aanvankelijk komt het dit deel der commissie echter voor, dat bij ontbinding tegen verrekening van de schade toch geen overwegend bezwaar behoeft te bestaan. Maar dan zou tevens moeten worden bepaald, dat de beheersschuld geen gemeenschapsschuld is.

Een ander deel der commissie zou hiertegen willen aanvoeren, dat het toekennen van een actie tot schadevergoeding, welke alleen bij ontbinding der gemeenschap zou kunnen worden geëffectueerd, een prikkel tot ontbinding, dus tot scheiding van goederen zou opleveren. De hier aan het woord zijnde leden achten dit niet wenselijk. De actie tot schadevergoeding zou verder ook nog kunnen worden ingesteld na ontbinding van de gemeenschap door overlijden van een van beide echtgenoten. Is de schuldige echtgenoot overleden, dan zou de overblijvende echtgenoot dus moeten procederen tegen de erfgenamen van de schuldige. Is daarentegen de gedupeerde echtgenoot (meestal de vrouw) overleden, dan zouden haar erfgenamen kunnen procederen tegen de man. In beide gevallen krijgt men procedures, welke een onaangenaam, soms zelfs een bepaald stuitend karakter zullen hebben. Ook dit zou niet wenselijk zijn. Het huwelijk mag trouwens niet op één lijn gesteld worden met een maatschap, waarin wanbeheer van een der vennoten natuurlijk wél tot schadevergoeding moet leiden. De hier aan het woord zijnde leden konden zich dus met de door prof. Meijers ontworpen bepaling verenigen.

Tenslotte is het de commissie opgevallen, dat artikel 180a van het wetsontwerp uitdrukkelijk tot dwingend recht verklaard is, terwijl dit met artikel 1.7.2.5 niet het geval is. Het lijkt de commissie wenselijk afwijking van de regeling omtrent de inlichtingsplicht uit te sluiten. Zij geeft in dit opzicht dus de voorkeur aan het wetsontwerp.

Artikel 185. Hierboven bleek reeds, dat de commissie het wenselijk acht, dat ieder der echtgenoten, die een gemeenschaps-

schuld voldoet, voor de helft verhaal zal hebben op de andere echtgenoot. Zij geeft dus de voorkeur aan de regeling van artikel 1.7.3.6 van het ontwerp-Meijers.

Artikel 187. De commissie kan er zich geheel mee verenigen, dat het recht van afstand van de gemeenschap (voor de vrouw, niet voor de man) behouden blijft. Ook het ontwerp-Meijers (artikel 1.7.3.7) heeft dit recht behouden. Het wetsontwerp brengt alleen in zoverre verandering in de regeling van dit recht, dat de omschrijving van de schulden, waarvoor de vrouw na afstand aansprakelijk blijft (behoudens verhaal voor het geheel op de man) gewijzigd wordt. De huidige wet stelt haar aansprakelijk voor de schulden, welke van haar zijde in de gemeenschap gevallen zijn. Het wetsontwerp maakt daarvan; de schulden, waarvoor zij na ontbinding der gemeenschap voor het geheel kan worden aangesproken. Uit de toelichting blijkt, dat men dit gedaan heeft om ook de schulden, welke de vrouw tijdens een eventueel door haar gevoerd beheer van de gemeenschap gemaakt heeft, er onder te laten vallen. Zijn dit dan echter niet ook schulden, welke van haar zijde in de gemeenschap gevallen zijn? Zo ja, dan is de verandering overbodig. Het ontwerp-Meijers keert tot de oude redactie terug. In elk geval zal de commissie hierover gaarne een nadere uiteenzetting ontvangen.

De commissie acht verlenging van de — ook in het ontwerp-Meijers (1.7.3.8 en 1.7.3.9) behouden — termijnen van de bestaande artikelen 188 en 189, van één maand, aanbevelenswaardig.

Artikel 200. Men moet dit artikel lezen in verband met artikel 166. Zoals hierboven reeds bleek, heeft de commissie tegen dit laatste artikel bezwaar. Herziet men de formulering daarvan, dan zal ook artikel 200 niet onveranderd kunnen blijven. Het systeem moet niet zijn, dat de vrouw in de eerste plaats een bepaald bedrag moet bijdragen tot de kosten van het gezin en de man daarna pas zoveel als er verder nog nodig mocht zijn, doch dat beide echtgenoten in evenredigheid tot ieders inkomsten daartoe moeten bijdragen. Artikel 1.6.4 van het ontwerp-Meijers geeft een juistere formulering. Men kan zich overigens, hier zowel als bij artikel 166, nog afvragen, of de verplichting ten bate van het gezin wel beperkt moet worden tot ieders inkomsten. Ook ieders vermogen zal immers, zo nodig, daartoe moeten worden aangesproken.

Tenslotte werd gevraagd of het niet beter zou zijn, het gehele artikel te laten vervallen; daarbij werd gewezen op de door Prof. Mr. J. C. van Oven in het *Nederlands Juristenblad* (1949, blz. 768 e.v.) geuite critiek.

Artikel 241. Met het voorstel om de scheiding van goederen te vergemakkelijken, kan de commissie geheel instemmen. Ten aanzien van de uitwerking bestaat echter een verschil tussen dit artikel en artikel 1.7.4.2 van het ontwerp-Meijers. Het wetsontwerp noemt als grond tot scheiding van goederen mede, dat de man door wangedrag of verkwisting of slecht beheer van zijn eigen goederen gevaar voor het huisgezin doet ontstaan. Deze grond, welke in enigszins andere vorm ook in de huidige wet voorkomt, is door prof. Meijers niet overgenomen, naar de commissie meent terecht. Nu de man niet langer het eigen goed van de vrouw zal beheren, behoeft het eigen goed van de man ook niet langer te dienen als waarborg voor de vrouw, waarop zij een eventuele vordering tot schadevergoeding wegens wanbeheer door de man van haar eigen goed kan verhalen. Scheiding van goederen maakt tot dusverre een einde aan het beheer van de man over de eigen goederen der vrouw. Nu dat beheer wordt afgeschaft, heeft het ook geen zin meer de scheiding van goederen om deze reden aan te wenden. Ook wangedrag en verkwisting van de man, voor zover deze zich niet uiten in het slecht beheren van de gemeenschapsgoederen, hebben in het stelsel van de handelingsbekwaamheid der vrouw en dus van het eigen beheer van haar eigen goed geen zin.

Volledigheidshalve wil de commissie er bij dit artikel nog op wijzen, dat zij het zal toejuichen, indien bij het nieuwe Burgerlijk Wetboek een regeling getroffen wordt, die het aan

de echtgenoten mogelijk maakt ook staande huwelijk nog huwelijksvoorwaarden te maken, welke een vrijwillige scheiding van goederen inhouden.

Artikel 248. De commissie vraagt zich af, of dit artikel wel nodig is, indien in een algemene bepaling overeenkomstig artikel 1.6.4 van het ontwerp-Meijers wordt vastgelegd, dat beide echtgenoten naar evenredigheid moeten bijdragen in de kosten van het gezin.

Artikel 252. Het verdient de aandacht, dat een bepaling, als die van dit artikel in het ontwerp-Meijers niet voorkomt. In het stelsel van dat ontwerp zou zij ook geen zin hebben, omdat in dat stelsel het maken en wijzigen van huwelijksvoorwaarden staande huwelijk mogelijk zal zijn en er dus geen reden is om voor te schrijven, dat partijen bij herstel van de gemeenschap ook het oude régime moeten herstellen. Het komt de commissie echter voor, dat, zolang de wet de mogelijkheid van het maken of wijzigen van huwelijksvoorwaarden tijdens het huwelijk nog niet toestaat, het artikel moeilijk kan worden gemist. Anders zouden echtgenoten kunnen proberen om langs de weg van scheiding van goederen en herstel van de gemeenschap in andere vorm toch te komen tot wijziging van het tusschen hen bestaande régime.

Artikel 287a. Hiervoor geldt mutatis mutandis hetzelfde als voor artikel 252. Het ontwerp-Meijers (artikel 1.9.3.24) bevat niet de bepaling, dat de schulden, welke de vrouw in de periode tussen echtscheiding en hertrouwen met dezelfde man heeft gemaakt, geacht worden onder bewilliging van de man aangegaan te zijn. Ook hier geldt echter, dat, zolang het régime van huwelijksgoederenrecht tijdens het huwelijk niet veranderd kan worden, de bepaling — ter voorkoming van ontduiking — bezwaarlijk gemist kan worden. Wel vraagt de commissie zich af, of het wel nodig is hier weer te spreken van „bewilliging van de man”. Zou men niet kunnen bepalen, dat deze schulden in de gemeenschap zullen vallen, indien partijen in gemeenschap van goederen gehuwd waren, en dat de man voor deze schulden mede aansprakelijk is, indien zij buiten gemeenschap gehuwd waren?

Artikel II

(Wijzigingen van de Faillissementswet)

Artikel 63. Het beginsel, dat bij faillissement van de beherende echtgenoot zijn buiten de gemeenschap vallende goederen wel in het faillissement vallen, doch alleen aansprakelijk zijn voor de schulden, waardoor de gefailleerde persoonlijk gebonden is, terwijl de buiten de gemeenschap vallende goederen van de andere echtgenoot niet in het faillissement vallen, acht de commissie juist. Heeft de man schulden gemaakt en zijn de echtgenoten buiten gemeenschap gehuwd, dan blijven de privé-goederen van de vrouw dus buiten het faillissement van de man. Vermoedelijk zal ook de vrouw in zulk een geval wel schulden hebben, al waren het maar huishoudelijke schulden, doch dan zullen de schuldeisers van deze schulden afzonderlijk het faillissement van de vrouw moeten aanvragen, indien zij op haar goederen verhaal willen nemen. Volledigheidshalve is het wellicht goed er op te wijzen, dat deze schuldeisers van de vrouw mede het faillissement van de man kunnen aanvragen, aangezien ook de man immers aansprakelijk is voor de huishoudelijke schulden van de vrouw. Voor andere schulden van de vrouw, waarin de man niet bewilligd heeft, kunnen haar schuldeisers het faillissement van de man niet aanvragen.

Overigens zal men dit artikel moeten lezen in verband met artikel 1.7.2.4 van het ontwerp-Meijers en de toelichting daarop. Prof. Meijers heeft daarin — naar de mening der commissie terecht — gesteld, dat verhaal op de goederen der gemeenschap altijd mogelijk is voor gemeenschapsschulden, ook als deze goederen der gemeenschap onder bestuur staan van de andere echtgenoot dan die de schulden gemaakt heeft. In het stelsel van het wetsontwerp, dat het bestuur over de gemeenschapsgoederen niet uitdrukkelijk over de beide echtgenoten verdeelt, ligt deze bepaling minder voor de hand. Aanvaardt men echter

het systeem van het ontwerp-Meijers, dan behoort daarin ook artikel 1.7.2.4 te worden opgenomen.

Artikel III

(Wijzigingen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering)

De invoering van de requestprocedure en het openstellen van de mogelijkheid van loonbeslag voor het verkrijgen van huishoudgeld acht de commissie bijzonder nuttig. Er zijn nu eenmaal onwillige echtgenoten, die gedwongen moeten worden hun verplichtingen na te komen. Natuurlijk zal de vrouw dit middel eerst toepassen, wanneer de onderlinge verhouding al slecht is, maar juist in dat geval is het middel ook soms onmisbaar. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid van lijfswang, welk middel intussen nog wel heel wat forser is dan het leggen van loonbeslag.

De commissie zal gaarne vernemen, welke redenen de Regering hebben bewogen om voor te stellen, dat de indiening van een verzoekschrift krachtens artikel 180a, tot ontneming aan de man van het beheer over de gemeenschap of zelfs tot het verkrijgen van inlichtingen over het beheer, slechts mogelijk zal zijn met autorisatie van de president van rechtbank.

Tenslotte acht de commissie het zeer juist, dat de vrouw gedurende het geding tot ontneming van het beheer aan de man conservatoire maatregelen zal kunnen nemen, waardoor het de man onmogelijk wordt de gemeenschapsgoederen nog tijdens dit geding weg te maken. In het ontwerp-Meijers, dat alleen betrekking heeft op het Burgerlijk Wetboek, niet op het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, komen deze processuele bepalingen niet voor.

Artikel IV

(Wijzigingen in andere wetten)

Met de voorgestelde wijzigingen kan de commissie zich verenigen.

Een deel der commissie zou aan dit artikel gaarne nog een wijziging toegevoegd zien, nl. een zodanige wijziging van de Kinderbijslagwet, dat de vrouw bevoegd wordt te beschikken over de kinderbijslag. Zij is immers in het algemeen degene, die over deze bijslag ten behoeve van het gezin moet kunnen beschikken. Thans komt het nog dikwijls voor, dat de man deze bijslag besteedt voor geheel andere doeleinden.

Aldus vastgesteld 30 Juli 1954.

oud

WITTEWAALL VAN STOETWEGEN
BURGER

TENDELOO

VERKERK

GERBRANDY

N. VAN DEN HEUVEL

DE VINK

LEMAIRE

VAN RIJCKEVORSEL

ZEELLENBERG.